

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

Факультет фінансів

Кафедра фінансів імені Віктора Федосова

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА	МИТНЕ АДМІНІСТРУВАННЯ ТА ПОСЕРЕДНИЦТВО
Галузь знань	07 «Управління та адміністрування»
Спеціальність	072 «Фінанси, банківська справа і страхування»

Форма навчання: денна

КВАЛІФІКАЦІЙНА МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

**на тему «Роль митних платежів у формуванні дохідної частини державного
бюджету в умовах повномасштабного військового вторгнення»**

здобувача Андрущак В'ячеслава Володимировича

(ПІБ, підпис)

Науковий керівник: к.е.н., Волковський Є. І.

(науковий ступінь, учене звання, ПІБ)

(підпис)

**Робота допущена до захисту перед екзаменаційною комісією
з атестації здобувачів вищої освіти (ЕК)**

Завідувач кафедри фінансів імені Віктора Федосова:

д.е.н., професор Буряченко А.Є.

(науковий ступінь, учене звання, ПІБ)

(підпис)

Київ 2023

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ МИТНИХ ПЛАТЕЖІВ	6
1.1 Сутність, поняття та види митних платежів.	6
1.2 Нормативно-правове та інформаційне забезпечення аналізу митних платежів	17
1.3 Критичний огляд наукових публікацій з проблем справляння митних платежів	22
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ АДМІНІСТРУВАННЯ МИТНИХ ПЛАТЕЖІВ ДО ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОГО ВІЙСЬКОВОГО ВТОРГНЕННЯ	27
2.1 Аналіз надходжень митних платежів до Державного бюджету України	27
2.2 Фактори впливу надходжень митних платежів в умовах повномасштабного військового вторгнення	41
2.3 Аналіз факторів впливу надходжень митних платежів	46
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ АДМІНІСТРУВАННЯ МИТНИХ ПЛАТЕЖІВ В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОГО ВІЙСЬКОВОГО ВТОРГНЕННЯ	52
3.1 Можливості застосування зарубіжного досвіду покращення адміністрування митних платежів	52
3.2 Шляхи та напрями подолання проблем адміністрування митних платежів в умовах повномасштабного військового вторгнення	63
ВИСНОВКИ	70
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:	73
ДОДАТКИ	79

ВСТУП

Актуальність теми. Упродовж останніх років Державний бюджет України постійно затверджується з дефіцитом, що свідчить про переважання видаткової частини над дохідною частиною бюджету. Враховуючи потреби про збільшення видаткової частини, зумовленої необхідністю фінансування оборонних витрат у зв'язку із військовим станом, стає критичним розгляд питань, пов'язаних з доходами бюджету, а також управлінням державним боргом. В цих обставинах, особливу увагу слід зосередити на ролі митних платежів, які не лише є інструментом митної політики, але і важливою складовою доходів бюджету від податків.

Роль митних платежів стає ключовою, оскільки вони є одним з головних джерел доходів для державного бюджету. В умовах військового конфлікту вони можуть бути значущим чинником, який впливає на фінансову стабільність та можливість фінансувати державні потреби. Аналіз ролі митних платежів у цьому контексті дозволяє країнам розробляти ефективні стратегії управління економікою та бюджетом, а також готуватися до можливих фінансових викликів, пов'язаних з війною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В дослідженнях вітчизняних вчених, таких як Абрамова А., Баранов С., Батанова О., Бережнюк І., Васильєва В., Губа. М., Гуцул І., Кийда Л., Крилач О., Онищик Ю., Павлюк К., Пашко П., Петруня Ю., Савчук Т., Чугунов І. та інших, ставилися важливі питання щодо дослідження митних платежів як ефективного інструмента регулювання зовнішньо-економічних зв'язків. Це дослідження спрямоване на захист інтересів вітчизняної економіки і забезпечення митної безпеки країни, а також на вивчення ролі митних платежів як важливої складової наповнення державного бюджету.

Метою кваліфікаційної магістерської роботи є дослідження теоретичних та практичних аспектів адміністрування митних платежів, визначення ролі митних

платежів у формуванні дохідної частини державного бюджету, а також розробка рекомендацій щодо покращення адміністрування митних платежів.

Відповідно до визначеної мети, головним завданнями кваліфікаційної роботи є:

- провести дослідження значення митних платежів, визначити значення мита та його видів;
- з'ясувати роль та функції митних платежів у формуванні дохідної частини державного бюджету;
- здійснити оцінку надходжень митних платежів до бюджету та проаналізувати їх структуру;
- провести аналіз обсягів надходжень митних платежів до та після повномасштабного вторгнення;
- розглянути адміністрування митних платежів у розрізі товарних груп;
- дослідити основні проблеми при адмініструванні митних платежів;
- запропонувати шляхів вдосконалення управління митними платежами.

Об'єктом дослідження є митні платежі України.

Предметом дослідження є фінансові відносини, що проявляються у процесі оподаткування товарів при перетині митного кордону України.

Методи дослідження. Для виконання поставлених завдань під час написання магістерської кваліфікаційної роботи було використано такі види методів: для дослідження сутності митних платежів – порівняння та узагальнення; графічного та статистичного аналізу для оцінки ролі митних платежів України та обґрунтуванні напрямків мінімізації його рівня в майбутньому періоді.

Теоретична, методична та практична значущість отриманих результатів. полягає в аналізі сучасного стану ролі митних платежів України, виявленні та обґрунтуванні проблем, дослідженні напрямків удосконалення та розробці нових підходів, що зможуть забезпечити якісне адміністрування митними платежами.

До інформаційної бази дослідження належать Митний кодекс України, Податковий Кодекс України, закони та інша нормативно-правова база України,

офіційні матеріали Міністерства фінансів України, Державного комітету статистики України, дані Державної казначейської служби України, аналітичні матеріали Державної митної служби, наукові дослідження вітчизняних та зарубіжних вчених, періодичні видання, власні розрахунки, Інтернет джерела.

Апробація матеріалів кваліфікаційної магістерської роботи.

Андрушак В. В., Волковський Є. І. Митне адміністрування в умовах цифровізації. *Збірник наукових матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції. Сучасні питання економіки та фінансів: глобальні виклики та тренди.* 2023. С. 28-30. URL: https://drive.google.com/file/d/1CkdHzckWKJ-AzTkсTVH9_LD39Up4DqLG/view?usp=drive_link

Структура роботи. Кваліфікаційна магістерська робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Основний текст роботи викладено на 70 сторінок. Магістерська робота містить 5 таблиць, 12 рисунків, 1 додаток на 1 сторінці. Список використаних джерел становить 50 найменування і розміщений на 6 сторінках.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ МИТНИХ ПЛАТЕЖІВ

1.1 Сутність, поняття та види митних платежів.

Митні платежі є ключовою частиною фінансової системи будь-якої держави, оскільки вони становлять суттєву частину доходів державного бюджету. Розуміння сутності, понять і різновидів митних платежів є важливим для ефективного фінансового планування та аналізу митної діяльності.

Для забезпечення ефективного розвитку України, останній потрібно брати активну участь в інтеграційних процесах та розширення зовнішньоекономічних зв'язків. Адже зовнішньоекономічна діяльність є однією з основних форм економічних відносин України з іноземними державами. Вона відіграє значну роль в соціально-економічній сфері, а саме добробуту населення, зміцнення її положення на світовій площадці та рівня життя та стабільності суспільства в цілому[40].

Провідну роль в зовнішньоекономічних операціях відіграє митне оподаткування, основу якого займають митні платежі. Митні платежі – це податки та збори, які нараховуються в установленому порядку при переміщенні через митний кордон країни товарів та інших предметів під контролем органів доходів та зборів. Їх відносять до важливих інструментів регулювання ЗЕД. Важливо зазначити, що дане поняття дозволяє не тільки чітко визначити об'єкти оподаткування, а також суб'єкти системи митного оподаткування, до яких належить безпосередні платники податків та зборів. Тобто фізичні та юридичні особи, які здійснюють зовнішньоекономічну діяльність.

У Митному кодексі України (далі – МК України) не міститься визначення категорії «митні платежі», а лише у п. 27 ч. 1 ст. 4 наведено перелік таких платежів:

- МИТО;

- акцизний податок із ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції);
- податок на додану вартість із ввезених на митну територію України товарів (продукції) [1, 33].

Натомість це поняття розкрито у пп. 14.1.113. п. 14.1 ст. 14 Податкового кодексу України, згідно з яким митні платежі визначені як податки, що, відповідно до цього Кодексу або митного законодавства, справляються під час переміщення або у зв'язку з переміщенням товарів через митний кордон України та контроль за справлянням яких покладено на контролюючі органи [2].

Відповідно до ч. 1 ст. 271 МК України мито – це загальнодержавний податок, установлений ПК України та цим Кодексом, який нараховується та сплачується відповідно до цього Кодексу, законів України та міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України [1]. Згідно з пп. 9.1.16 п. 9.1 ст. 9 ПК України мито належить до загальнодержавних податків та зборів [2]. При цьому в п. 9.2 ст. 9 цього ж кодифікованого акта зазначено, що відносини, пов'язані з установленням та справлянням мита, регулюються митним законодавством, якщо інше не передбачено [2]. Правила оподаткування товарів, що переміщуються через митний кордон України, митом регламентуються МК України (Глава 42 Розділ IX). Отже, мито становить обов'язковий платіж, що регламентується як податковим, так і митним законодавством [27].

Розглядаючи встановлення та сплати непрямих податків, які застосовуються у митній сфері, головний акцент робиться на відповідності норм податкового законодавства. Правила оподаткування податку на додану вартість і акцизного податку регламентуються в Розділах V та VI Податкового кодексу України. Відмінно від митних зборів, специфіка оподаткування цих податків передбачена головним чином у нормативно-правовому акті податкового законодавства. З цього випливає, що мито, податок на додану вартість і акцизний податок входять до системи загальнодержавних податків, проте, водночас, законодавець включив їх до системи митних платежів. З урахуванням цього можна стверджувати, що ці платежі

займають специфічне положення в структурі надходжень до Державного бюджету України. Основна особливість цих обов'язкових внесків полягає у тому, що вони стягуються при переміщенні товарів і транспортних засобів через митний кордон [4].

Щодо мита, його можна розглядати як специфічний митний платіж, який вимагається лише при переміщенні товарів через митний кордон. З одного боку, мито має багато спільного з непрямими податками, наприклад, як і акцизний податок, його сплачує споживач, і воно включається в ціну товару, що збільшує його вартість. З іншого боку, мито має виражений умовний характер, пов'язаний із переміщенням через митний кордон, що не дозволяє віднести його до чистих податків [41].

На відмінну від податків, які є індивідуальними безвідплатними платежами, виплата мита пов'язана з отриманням конкретною особою, що її сплатила, прав на переміщення товару через митний кордон. Це дає платнику можливість скористатися певними перевагами. З урахуванням цього вважаємо, що доцільно виключити мито з категорії податкових платежів і врахувати його як неподатковий обов'язковий внесок. [30, с. 26]

Волосович С. і Т. Д. Ліпіхіна розглядають це поняття в контексті системи податків і зборів, а саме: «митні платежі – система податків і зборів, якими обладаються товари та інші предмети, що перетинають митний кордон»[6, с. 15]. Ми вважаємо, що ця точка зору не може об'єктивно відображати сутність митних платежів з таких причин: по-перше, зазвичай об'єктом оподаткування можуть виступати не тільки товари, а й інші предмети, що не є товарами. По-друге, деякі з митних платежів сплачуються за надання митними органами певних послуг у сфері митно-тарифних відносин та не пов'язані з переміщенням товарів через митний кордон. Схожа позиція міститься у праці Н. П. Кучерявенко. З його точки зору митні платежі – це: «...види зборів, відрахувань, платежів у разі перетину митного кордону України» [40, с. 329].

А. В. Ашмарін у своїй праці зазначає, що митні платежі є парафіскальними платежами, тобто це платежі, що справляються на користь окремих суб'єктів

приватного або публічного права з метою відшкодування їх витрат. На нашу думку, визначення митних платежів через парафіскальні платежі є не зовсім вдалим та виправданим для дослідження, оскільки не всі платежі, що входять до складу митних, слід відносити до парафіскальних (вважаємо, що до цієї категорії не належать мито, податок на додану вартість і акцизний податок).

Мито і різновиди митних платежів, як податки, є виключно визначеними законом. Цей обов'язковий внесок, який доручено збирати митним органам при ввезенні (пересиланні) товарів на митну територію чи вивезенні товарів з митної території України, слід розглядати як невід'ємну частину даної процедури [44].

Правила оподаткування товарів, що переміщуються через митний кордон України, митом, крім особливих видів мита, встановлюються Митним кодексом України від 13.03.2012 № 4495-VI та міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Правила оподаткування особливими видами мита встановлюються законами України "Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту", "Про захист національного товаровиробника від субсидованого імпорту", "Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну".

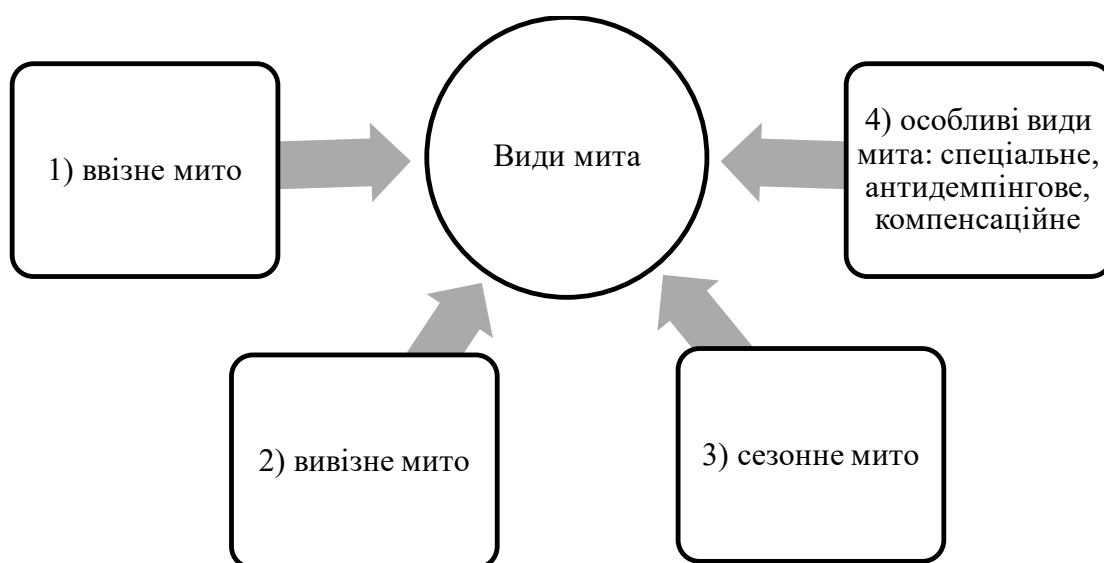

Рисунок 1.1 – Види мита, що застосовуються в Україні

Джерело: розроблено автором за даними [29]

В Україні застосовуються такі види мита:

- 1) ввізне мито;
- 2) вивізне мито;
- 3) сезонне мито;
- 4) особливі види мита: спеціальне, антидемпінгове, компенсаційне [29].

Забороняється застосовувати інші види мита.

Ввізне мито встановлюється на товари, що ввозяться на митну територію України. Встановлення нових та зміна діючих ставок ввізного мита, визначених Митним тарифом України, здійснюються Верховною Радою України шляхом прийняття законів України.

Вивізне мито встановлюється законом на українські товари, що вивозяться за межі митної території України. На окремі товари законом може встановлюватися сезонне мито на строк не менше 60 та не більше 120 послідовних календарних днів з дня встановлення сезонного мита.

У випадках, передбачених законами України (якщо інше не передбачено міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України), з метою захисту економічних інтересів України та українських товаровиробників у разі ввезення товарів на митну територію України, незалежно від інших видів мита, можуть застосовуватися особливі види мита:

- 1) спеціальне мито;
- 2) антидемпінгове мито;
- 3) компенсаційне мито.

Особливі види мита встановлюються на підставі рішень Міжвідомчої комісії з міжнародної торгівлі про застосування антидемпінгових, компенсаційних або спеціальних заходів, прийнятих відповідно до законів України "Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту", "Про захист національного товаровиробника від субсидованого імпорту", "Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну".

Спеціальне мито встановлюється:

- 1) Як захист національного виробника, у випадку, коли товари ввозяться на митну територію України в таких кількостях або за умов, які можуть створити

загрозу завдання шкоди національному виробнику. Таким чином спеціальне мито слугує як засіб забезпечення його інтересів національного виробника;

2) як заходи у відповідь на дискримінаційні та/або недружні дії інших держав, митних союзів та економічних угруповань, які обмежують реалізацію законних прав та інтересів суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності України.

Антидемпінгове мито встановлюється відповідно до Закону України "Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту" у разі ввезення на митну територію України товарів, які є об'єктом демпінгу, що заподіює шкоду або створює загрозу заподіяння шкоди національному товаровиробнику [3].

Компенсаційне мито встановлюється відповідно до Закону України "Про захист національного товаровиробника від субсидованого імпорту" у разі ввезення на митну територію України товарів, які є об'єктом субсидованого імпорту, що заподіює шкоду або створює загрозу заподіяння шкоди національному товаровиробнику.

Важливо зазначити, що 25 лютого набув чинності і Закон № 73 - VIII про заходи по стабілізації платіжного балансу України, що ввів в дію до кінця 2015 року додаткових 5-10% збору на увесь імпорт окрім критичного. Такий вид мита назвали додатковий імпортний збір. Він вводився тимчасово з метою виправлення платіжного балансу.

Додатковий імпортний збір стягувався з товарів, які імпортувались на митну територію України в митному режимі імпорту (тобто, для вільного звернення на митній території України), незалежно від країни їх походження, по ставках:

- 10 % для товарів, що класифікуються в товарних групах 1-24 згідно УКТЗЕД;

- 5 % для товарів, що класифікуються в 25-97 товарних групах згідно УКТЗЕД;

- 10 % для товарів, що підлягають оподаткуванню ввізним митом згідно із статтею 374 Митного кодексу України (товари, що пересилаються громадянами на територію України і що підлягають оподаткуванню). Збір не стягуватиметься при ввезенні життєво необхідних товарів саме: природний газ, вугілля енергетичне,

паливо для АЕС, нафта, нафтопродукти, банкноти і банківські метали, гуманітарна допомога, товари, які звільняються від сплати ввізного мита відповідно до міждержавних домовленостей, окрім вільної торгівлі. Також збір не поширюється на медичні вироби, ліки для онкохворих і медикаменти для гемодіалізу [23].

Платником мита може бути:

1) особа, яка ввозить товари на митну територію України чи вивозить товари з митної території України у порядку та на умовах, встановлених цим Кодексом;

2) особа, на адресу якої надходять товари, що переміщуються (пересилаються) у міжнародних поштових або експрес-відправленнях, несупроводжуваному багажі, вантажних відправленнях;

3) особа, на яку покладається обов'язок дотримання вимог митних режимів, які передбачають звільнення від оподаткування митом, у разі порушення таких вимог;

4) особа, яка використовує товари, митне оформлення яких було здійснено з умовним звільненням від оподаткування, не за цільовим призначенням та/або всупереч умовам чи цілям такого звільнення згідно з цим Кодексом, іншими законами України, а також будь-які інші особи, які безпідставно використовують звільнення від оподаткування митом (податкову пільгу);

5) особа, яка реалізує або передає у володіння, користування чи розпорядження товари, що були випущені у вільний обіг на митній території України із звільненням від оподаткування митними платежами, до закінчення строку, визначеного законом;

6) особа, яка реалізує товари, транспортні засоби відповідно до статті 243 (Розпорядження товарами, транспортними засобами комерційного призначення) МК України.

Відповідно до статті 277 МК України - об'єктами оподаткування митом є:

1) Товари, митна вартість яких перевищує еквівалент 100 євро і які ввозяться на митну територію України або вивозяться за її межі підприємствами, за винятком ситуацій, описаних у статті 234 Митного кодексу України (що стосується

оподаткування митними платежами товарів, що переміщуються (пересилаються) у міжнародних поштових та експрес-відправленнях).

2) товари, що ввозяться (пересилаються) на митну територію України в обсягах, які підлягають оподаткуванню митними платежами відповідно до статті 234 (Оподаткування митними платежами товарів, що переміщуються (пересилаються) у міжнародних поштових та експрес-відправленнях) та розділу XII (особливості пропуску та оподаткування товарів, що переміщуються (пересилаються) через митний кордон України громадянами) МК України, а також розділів V та VI Податкового кодексу України;

3) товари, транспортні засоби, що реалізуються відповідно до статті 243 (Розпорядження товарами, транспортними засобами комерційного призначення) МК України [1].

В Україні застосовуються такі види ставок мита:

1) адвалерна - у відсотках до встановленої статтею 279 (База оподаткування митом) МК України бази оподаткування;

2) специфічна - у грошовому розмірі на одиницю бази оподаткування, встановлену статтею 279 (База оподаткування митом) МК України;

3) комбінована, що складається з адвалерної та специфічної ставок мита.

Акцизний податок - це податок, який справляється на певні види товарів і послуг, що ввозяться на митну територію країни. Цей податок призначений для регулювання споживання певних товарів, зазвичай таких, як алкоголь, тютюнові вироби, пальне і інші товари, які можуть мати шкідливий вплив на здоров'я чи навколишнє середовище.

Акцизний податок допомагає державі збирати доходи та одночасно впливає на споживання товарів, що підлягають акцизному оподаткуванню, спонукаючи споживачів обмежувати свій споживчий попит на такі товари [46].

Суб'єктами (платниками) оподаткування акцизного податку із ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції) є:

- фізична особа-резидент або нерезидент, яка ввозить підакцизні товари (продукцію) на митну територію України в обсягах, що підлягають оподаткуванню,

відповідно до митного законодавства; особа, яка реалізує або передає у володіння, користування чи розпорядження підакцизні товари (продукцію), що були ввезені на митну територію України із звільненням від оподаткування.

- особа, на яку покладається дотримання вимог митних режимів, що передбачають звільнення від оподаткування, у разі порушення таких вимог;

Об'єктами оподаткування є операції з:

- ввезення підакцизних товарів (продукції) на митну територію України, реалізації або передачі у володіння, користування чи розпорядження підакцизних товарів (продукції), що були ввезені на митну територію України із звільненням від оподаткування до закінчення строку, визначеного законодавством;

- реалізації будь-яких обсягів пального понад обсяги, що ввезені (імпортовані) на митну територію України, що засвідчені належно оформленою митною декларацією.

До підакцизних товарів відносять:

1. спирт етиловий та інші спиртові дистиляти, алкогольні напої, пиво;
2. тютюнові вироби, тютюн та промислові замітники тютюну;
3. нафтопродукти, скраплений газ, речовини, що використовуються як компоненти моторних палив, паливо моторне альтернативне;
4. автомобілі легкові, кузови до них, причепи та напівпричепи, мотоцикли, транспортні засоби, призначені для перевезення 10 осіб і більше, транспортні засоби для перевезення вантажів; електрична енергія [2].

При визначенні бази оподаткування здійснюється перерахунок іноземної валюти у гривню за курсом, визначеним НБУ на дату сплати податку.

Митна вартість товарів, що ввозяться на митну територію України, визначається відповідно до Митного кодексу України. У разі обчислення податку із застосуванням специфічних ставок з підакцизних товарів базою оподаткування є їх величина, визначена в одиницях виміру ваги, об'єму, кількості товару, об'єму циліндрів двигуна автомобіля або в інших натуральних показниках.

ПДВ із ввезених на митну територію України товарів є податком, який справляється на товари та послуги, що імпортуються в Україну з-за кордону.

Суб'єктами (платниками) податку на додану вартість із ввезених на митну територію України товарів (продукції) є будь-яка особа, що ввозить товари на митну територію України в обсягах, які підлягають оподаткуванню, та на яку покладається відповідальність за сплату податків у разі переміщення товарів через митний кордон України відповідно до Митного Кодексу України [35].

Об'єктом оподаткування є операції платників податку з:

а) постачання товарів, місце постачання яких розташоване на митній території України, у тому числі операції з безоплатної передачі та з передачі права власності на об'єкти застави позичальнику (кредитору), на товари, що передаються на умовах товарного кредиту, а також з передачі об'єкта фінансового лізингу в користування лізингоотримувачу/орендарю;

б) постачання послуг, місце постачання яких розташоване на митній території України;

в) ввезення товарів на митну територію України;

г) вивезення товарів за межі митної території України;

е) постачання послуг з міжнародних перевезень пасажирів і багажу та вантажів залізничним, автомобільним, морським і річковим та авіаційним транспортом [2].

Базою оподаткування для товарів, що ввозяться на митну територію України, є договірна (контрактна) вартість, але не нижче митної вартості цих товарів, визначеної відповідно до розділу III МК України, з урахуванням мита та акцизного податку, що підлягають сплаті і включаються до ціни товарів.

Ставки податку встановлюються від бази оподаткування в таких розмірах: 20 %; 0 %; 7 % [36, ст. 28]. Розглянемо детальніше застосування ставок ПДВ із ввезених на митну територію товарів у Додатку А.

Так, 20% ставка застосовується до наступних випадків:

- товарів, які імпортуються на митну територію України;
- товарів, які експортуються за межі митної території України;
- операцій з постачання товарів та послуг, місце постачання яких розташоване на митній території України;

- операцій з постачання послуг з міжнародних перевезень пасажирів і багажу, а також вантажів залізничним, автомобільним, морським, річковим і авіаційним транспортом.

Ставка у розмірі 7% застосовується до операцій, пов'язаних із постачанням на митну територію України та ввезенням лікарських засобів, які мають дозвіл на виробництво та використання в Україні та включені до Державного реєстру лікарських засобів. Ця ставка також застосовується до медичних виробів, що внесені до Державного реєстру медичної техніки та виробів медичного призначення або відповідають вимогам відповідних технічних регламентів і підтверджені документом про відповідність, які мають дозвіл на введення на ринок та/або в експлуатацію та використання в Україні [12].

За нульовою ставкою (0 %) оподатковуються операції з:

1) Вивезення товарів за межі митної території України відповідно до митних режимів: експорт, реекспорт, безмитна торгівля, вільна митна зона.

2) Постачання товарів:

а) для заправки або забезпечення морських суден, що: використовуються для навігаційної діяльності, перевезення пасажирів або вантажів за плату, промислової, риболовецької або іншої господарської діяльності, що провадиться за межами територіальних вод України; використовуються для рятування або подання допомоги в нейтральних або територіальних водах інших країн; входять до складу Військово-Морських Сил України та відправляються за межі територіальних вод України, у тому числі на якірні стоянки;

б) для заправки або забезпечення повітряних суден, що: виконують міжнародні рейси для навігаційної діяльності чи перевезення пасажирів або вантажів за плату; входять до складу Повітряних Сил України та відправляються за межі повітряного кордону України, у тому числі у місця тимчасового базування;

в) для заправки (дозаправки) та забезпечення космічних кораблів, космічних ракетних носіїв або супутників Землі;

г) для заправки (дозаправки) або забезпечення наземного військового транспорту чи іншого спеціального контингенту Збройних Сил України, що бере

участь у миротворчих акціях за кордоном України, або в інших випадках, передбачених законодавством; г) магазинами безмитної торгівлі.

3) Постачання таких послуг:

а) міжнародні перевезення пасажирів і багажу та вантажів залізничним, автомобільним, морським і річковим та авіаційним транспортом;

б) послуги, що передбачають роботи з рухомим майном, попередньо ввезеним на митну територію України для виконання таких робіт та вивезеним за межі митної території України платником, що виконував такі роботи, або отримувачем-нерезидентом;

в) послуги з обслуговування повітряних суден, що виконують міжнародні рейси.

г) товари гуманітарної допомоги [16].

Дослідження сутності, поняття та видів митних платежів дозволяє нам глибше розібратися в ключових аспектах митної діяльності та фінансової системи країни. Митні платежі, що стягуються при зовнішньоекономічних операцій з товарами на митній території є невід'ємною частиною доходів державного бюджету і важливим засобом регулювання зовнішньоекономічних операцій.

1.2 Нормативно-правове та інформаційне забезпечення аналізу митних платежів

В сучасному світі міжнародна торгівля є ключовою складовою економічного розвитку країн. Під час зовнішньоекономічних операцій та торгівлі зовнішніми партнерами виникають митні платежі, які визначаються нормативними актами та регулюються митним законодавством. Аналіз митних платежів вимагає доступу до відповідного нормативно-правового та інформаційного забезпечення для вивчення та оцінки витрат та обов'язків, пов'язаних з митною діяльністю.

До нормативно-правового забезпечення аналізу митних платежів належать: Митний кодекс, митні тарифи, закон про зовнішньоекономічну діяльність та інші нормативні акти, які впливають на митні платежі.

Основою нормативно-правового забезпеченням аналізу митних платежів та митної справи в цілому є Митний Кодекс України. Митний кодекс України визначає широкий спектр митних питань та процедур, які стосуються імпорту та експорту товарів, транзиту, збору мит та податків, митного контролю та інших аспектів митної діяльності в Україні. Визначає засади організації та здійснення митної справи в Україні, регулює економічні, організаційні, правові, кадрові та соціальні аспекти діяльності органів митниці України [7].

Митний Кодекс 2012 року істотно змінює митне законодавство країни. Його головною метою є приведення національного митного законодавства у відповідність до міжнародних правил, норм і стандартів. Необхідно відзначити, що Митний Кодекс став ще більш уніфікованим та включив у себе норми низки законодавчих актів, зокрема, ЗУ «Про Єдиний митний тариф» від 05.02.92 р., ЗУ «Про порядок ввезення (пересилання) в Україну, митного оформлення й оподаткування особистих речей, товарів та транспортних засобів, що ввозяться (пересилаються) громадянами на митну територію України» від 13.09.2001 р., ЗУ «Про операції з давальницькою сировиною у зовнішньоекономічних відносинах» (у редакції Закону від 04.10.2001 р.), які втрачають чинність одночасно з початком дії нового Митного Кодексу України.

Першим інформаційним забезпеченням аналізу митних платежів є УКТЗЕД. Українська Класифікація Товарів зовнішньоекономічної діяльності - це спеціальна система класифікації товарів, яка використовується в Україні для ідентифікації та класифікації товарів, які переміщуються через кордон та беруть участь в зовнішньоекономічних операціях.

УКТЗЕД була розроблена відповідно до міжнародних стандартів та гармонізована з Гармонізованою системою (ГС), яка використовується багатьма країнами для класифікації товарів у митних операціях та торгівлі.

УКТЗЕД регулярно оновлюється для врахування змін в міжнародній торгівлі та внутрішніх регуляторних змін. За бажанням можна отримати актуальну версію УКТЗЕД на офіційному веб-сайті Державної митної служби.

Таблиця 1.1 – Основні аспекти Митного Кодексу України

№	Аспекти МКУ	Опис
1	Митне оформлення товарів	Кодекс визначає правила та процедури для митного оформлення товарів, які ввозяться, вивозяться або проходять через митний кордон України. Це включає в себе подання необхідних документів, розрахунок мита та податків, а також проведення митного контролю.
2	Митний контроль	Кодекс встановлює правила митного контролю, включаючи перевірку товарів на відповідність вимогам безпеки, охорони здоров'я та дотримання інших стандартів та нормативів.
3	Збір мит та податків	Кодекс встановлює правила та процедури для розрахунку, збору та сплати мит та податків, які обов'язкові при ввезенні або вивезенні товарів через кордон.
4	Транзитні процедури	Кодекс також регулює транзит товарів через територію України, включаючи процедури та вимоги для транзиту.
5	Спрощення митних процедур	Кодекс може містити положення, які спрощують митні процедури для певних категорій товарів або підприємців, сприяючи розвитку міжнародної торгівлі.
6	Митна відповідальність	Кодекс визначає порядок відповідальності за порушення митних правил та процедур, включаючи штрафи та інші санкції.

Джерело: складено автором на основі [1]

Основні елементи УКТЗЕД включають номер товарної позиції, найменування товару та ставку мита, що застосовується до конкретного товару. Класифікація товарів за УКТЗЕД важлива для визначення ставок мита, податків і зборів, а також для забезпечення правильного оформлення декларацій та інших митних документів.

Невід'ємною частиною аналізу митних платежів є законодавчо закріплені тарифні ставки мита. Тому важливим нормативним забезпеченням у даному напрямку є Закон України «Про Митний тариф України». Митний тариф України є невід'ємною частиною цього Закону та містить перелік ставок загальнодержавного податку - ввізного мита на товари, що ввозяться на митну територію України і систематизовані згідно з Українською класифікацією товарів зовнішньоекономічної діяльності (УКТ ЗЕД), складеною на основі Гармонізованої системи опису та кодування товарів [29]. Він є основним забезпеченням для визначення ставки ввізного мита на товари. Згідно ставок митного тарифу нараховують платежі відповідно до товару.

У 2022 році Митний тариф згідно з Законом України «Про митний тариф України» зазнав змін, як і УКТЗЕД, збільшивши кількість митних кодів та введення відповідних до кодів УКТЗЕД ставок мита та змін вже існуючих ставок.

Не менш важливим є наказ Міністерства фінансів України «Порядок забезпечення сплати митних платежів». Він визначає механізм забезпечення сплати митних платежів із застосуванням індивідуальної гарантії, загальної гарантії та звільнення від гарантії як способу забезпечення сплати митних платежів, що надається митним органам.

Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» є важливим нормативним актом, який регулює всі аспекти зовнішньоекономічних відносин України. Цей закон визначає правила і процедури, пов'язані з торгівлею товарами та послугами, імпортом та експортом, зовнішньоекономічними операціями та іншими аспектами зовнішньої торгівлі та економічних відносин.

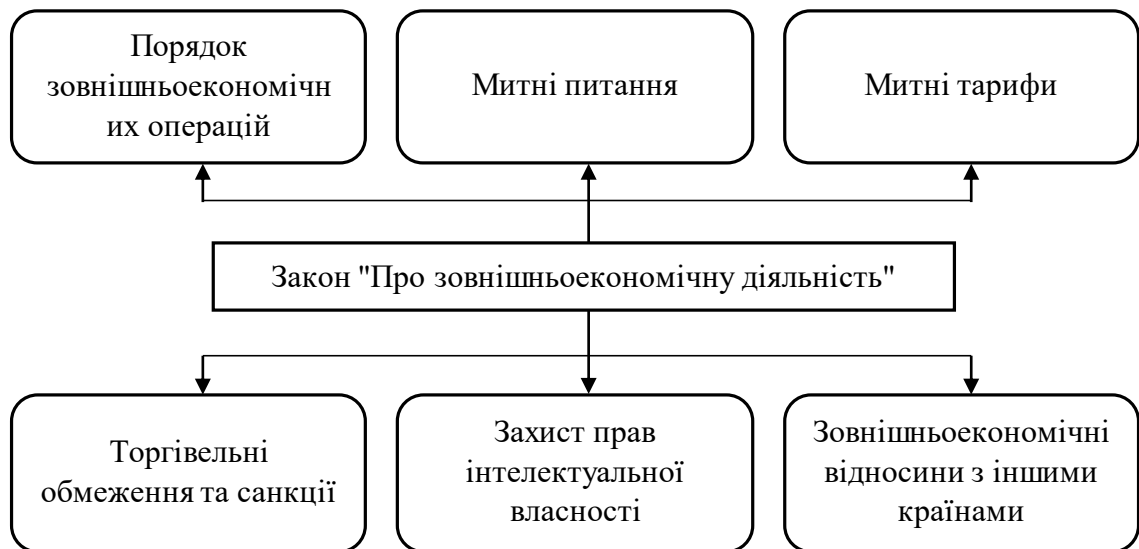

Рисунок 1.2 – Основні напрями Закону «Про зовнішньоекономічну діяльність»

Джерело: складено автором на основі [40]

Закон «Про зовнішньоекономічну діяльність» встановлює такі важливі аспекти:

- Порядок зовнішньоекономічних операцій - закон визначає правила та порядок здійснення зовнішньоекономічних операцій, включаючи імпорт, експорт, торгівлю послугами та інші операції.

- Митні питання - закон включає в себе правила, пов'язані з митними платежами, митними процедурами, класифікацією товарів і митним контролем.
- Митні тарифи - закон визначає ставки мита та інші митні збори, які застосовуються до товарів та послуг в зовнішньоекономічних операціях.
- Торгівельні обмеження та санкції - закон містить правила щодо торговельних обмежень, включаючи антидемпінгові заходи, контрсанкції та інші заходи, які можуть бути застосовані у разі порушення торговельних правил.
- Захист прав інтелектуальної власності - закон містить положення, що стосуються захисту прав інтелектуальної власності в зовнішньоекономічних операціях.
- Зовнішньоекономічні відносини з іншими країнами - закон регулює зовнішньоекономічні відносини України з іншими країнами та міжнародними організаціями.

Закон "Про зовнішньоекономічну діяльність" важливий для підприємств та фахівців, які здійснюють зовнішньоекономічну діяльність в Україні, оскільки він встановлює правовий каркас для проведення міжнародних торговельних операцій та регулює митні аспекти цих операцій. Також важливо слідкувати за змінами та доповненнями до цього закону, оскільки він може підлягати періодичним оновленням.

Основним інформаційно-аналітичним забезпеченням є інформація та додатки Міністерства фінансів України та Державної казначейської служби про виконання Державного бюджету України за досліджувані роки. Також Інформація про стан виконання Зведеного та Державного бюджетів України за досліджувані роки. Документи надають інформацію про мито, акцизний податок та ПДВ із ввезених на митну територію товарів та перевірки виконання плану митних платежів. Інформацію можна використати для дослідження фіскальної ролі митних платежів у доходах України та у податкових надходженнях. Також для дослідження різниці надходжень у роках [28].

Митний кодекс, закони про зовнішньоекономічну діяльність та митні тарифи визначають правила та ставки мита для різних видів товарів та послуг. Ці

нормативні акти надають основну правову базу для митних платежів та інших митних обов'язків. Важливо постійно слідкувати за змінами в законодавстві, оскільки вони можуть вплинути на розмір митних платежів та митні процедури.

Зокрема, інформація, яка міститься на офіційних сайтах Міністерства фінансів та інших інформаційних джерел, є важливою для аналізу митних платежів до дохідної частини Державного бюджету. Усе це підкреслює важливість вивчення нормативно-правового середовища та використання наявних інформаційних ресурсів для забезпечення ефективного управління митними платежами та зовнішньоекономічною діяльністю в цілому.

1.3 Критичний огляд наукових публікацій з проблем справляння митних платежів

У статті Тополенко Н.М. «Актуальні проблеми адміністрування та управління митними платежами в сучасних умовах інтеграції» розглянуто сутність та важливість митних платежів у контексті формування доходів державного бюджету та роль митного оподаткування. Основною метою адміністрування митних платежів є розроблення заходів для запобігання неправильному визначенню митної вартості товарів та сучасного програмного забезпечення митних органів. Аналіз показав, що в 2017 році митні платежі становили близько 42% від загальних надходжень до Державного бюджету України. У цій статті також пропонується оновити систему автоматизації митних платежів на митницях шляхом оновлення програмного забезпечення митних органів в Україні для створення власної бази даних щодо обчислення та сплати митних платежів до Державного бюджету України.

Аналіз стану адміністрування митних платежів в Україні підкреслює важливу роль митних органів та митної системи загалом у забезпеченні надходжень до Державного бюджету України. Протягом розглянутого періоду

найбільший внесок до структури митних платежів здійснювався через податок на додану вартість (ПДВ), що підтверджує його фіскальну значущість.

У статті також досліджено динаміку надходжень митних платежів та їх роль у формуванні доходів Державного бюджету України. Проведено моніторинг стану оподаткованого імпорту та його податкового навантаження в Україні. Виділено групи товарів та товарні позиції за УКТЗЕД, які забезпечують максимальний обсяг надходжень митних платежів до бюджету. Здійснено аналіз структури митних платежів за групами товарів згідно з УКТЗЕД, при імпорті яких вони сплачуються. Проведено прогнозування надходжень митних платежів під впливом найбільш бюджетоутворюючих груп товарів згідно з УКТЗЕД. Визначено важливість правильної класифікації товарів відповідно до УКТЗЕД. Запропоновано напрями підвищення ефективності адміністрування митних платежів органами Державної митної служби України [45].

Розглядаючи статтю І. В. Мартинюк, О. Ю. Дубовик, «Адміністрування митних платежів в Україні за групами товарів згідно з УКТЗЕД» автори висвітлюють ефективність адміністрування митних платежів в Україні за групами товарів згідно з УКТЗЕД та визначення напрямів підвищення його ефективності.

Згідно з дослідженням ролі митних платежів автори приділили увагу різних групам товарів згідно з УКТЗЕД та виявили п'ять товарних груп згідно з УКТЗЕД, які забезпечують максимальний обсяг надходжень митних платежів до бюджету. У 2020 р. ці групи забезпечили майже 63% від загального обсягу митних платежів. 27 група товарів згідно з УКТЗЕД забезпечила у 2020 р. найбільше надходження митних платежів до Державного бюджету, а саме: 27,62% від загального обсягу надходжень митних платежів. 87 група товарів згідно з УКТЗЕД забезпечила надходження 14,76% від загального обсягу митних платежів.

Товарна позиція 2710 згідно з УКТЗЕД "Нафта або нафтопродукти, одержані з бітумінозних порід (мінералів), крім сирих; продукти, в іншому місці не зазначені, з вмістом 70 мас. % або більше нафти чи нафтопродуктів, одержаних з бітумінозних порід (мінералів), причому ці нафтопродукти є основними складовими частинами продуктів; відпрацьовані нафтопродукти" та товарна

позиція 8703 "Автомобілі легкові та інші моторні транспортні засоби, призначені головним чином для перевезення людей (крім моторних транспортних засобів товарної позиції 8702), включаючи вантажопасажирські автомобілі-фургони та гоночні автомобілі відіграють найбільшу роль у формуванні митних платежів. Варто відмітити, що групи найбільш бюджетоутворюючих імпортованих товарів не за всіма митними платежами збігаються.

Також авторами виявлено, що найбільш бюджетоутворюючими за ПДВ та за акцизним податком є 27 та 87 групи товарів за кодами УКТ ЗЕД, за митом — 87 група.

Досліджуючи графіки надані у статті можемо побачити:

- група 27 «Палива мінеральні, нафта та продукти її перегонки, бітумінозні речовини» принесла до Державного бюджету 268,64 млрд грн, серед яких акцизний податок 216,44 млрд грн, ПДВ - 52,20 млрд грн.

- група 87 «Засоби наземного транспорту, крім залізничного або трамвайного рухомого складу» принесла до Державного бюджету 119,03 млрд грн, серед яких акцизний податок 42,79 млрд грн, ПДВ - 32,95 млрд грн та мито - 43,29 млрд грн.

Автори рекомендують вдосконалити ефективність контролю за правильним вибором методу визначення митної вартості та правильним розрахунком її суми, оскільки саме митна вартість впливає на розмір митних платежів, які надходять до бюджету та вдосконалення превентивної функції митних органів в межах адміністрування митних платежів. Адже важливо не нараховувати митні платежі за вчинені порушення, а попереджати можливість здійснення порушень митних правил [26].

Розглядаючи наукову публікацію Інна Гуцул та Володимир Базовський «Напрями удосконалення адміністрування митних платежів зовнішньоекономічної діяльності в Україні», де автори досліджують актуальні напрями вдосконалення адміністрування митних платежів.

Автори вважають, що «метою адміністрування митних платежів є досягнення повної сплати платниками податку до бюджету ПДВ з імпортних товарів, акцизного податку з імпортних товарів та митних платежів» [10, ст 79].

В дослідженні автори провели порівняння систем адміністрування податків країн ЄС та України і відмітили, що Україні необхідно провести оптимізацію національної митної системи відповідно до стандартів ЄС у цій сфері. В даному напрямі уряд України почав реформування з 5 грудня 2013 року введенням Електронного кабінету платника податків, за допомогою якого платники податків отримали можливість складати та подавати податкову звітність до органів ДПС в режимі онлайн. Автори розглянули можливість удосконалення системи електронного адміністрування ПДВ за рахунок зменшення впливу людського фактору можна знизити «корупційність» цього податку. У публікації висвітлюють, що удосконалення призвело б до зростання надходжень від оподаткування ПДВ до бюджету та зменшення кількості податкових перевірок.

Автори, проаналізувавши сучасне становище адміністрування митних платежів, вважають, що доцільним буде:

- посилити боротьбу з корупцією шляхом застосування адміністративних методів;
- збільшувати рівень відповідальності за недотримання законодавства у сфері оподаткування платників митних органів та спеціалістів податкових органів;
- продовжувати розвивати взаємовідносини партнерства та співпраці між платниками митних платежів та податковими органами;
- формування податкової культури у платників податків;
- здійснювати розвиток системи митного контролю як превентивної, а не наслідкової;
- спрощення умов оподаткування для платників митних платежів та податкової служби шляхом запровадження електронної системи адміністрування непрямих податків.

Розглядаючи наукову публікацію Т. Г Давидовська. та Г. В. Сидор «Науково-методичні засади адміністрування митних платежів» автори приділяють

найбільшу увагу сутності та функції які виконують митні платежі. Серед функцій автори виділяють фіскальну, розподільчу, контрольну, стимулюючу та регулятивну.

У процесі дослідження визначають важливість фіскальної функції, що зосереджена на наповненні державного бюджету. Розподільну функцію визначають як фінансовий механізм перерозподілу ВВП між різними суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності для виконання функцій держави. Контрольну функцію визначають як: контроль за оподаткуванням зовнішньоекономічної діяльності відповідно до чинного законодавства. Також автори розглянули політичну функцію митних платежів яка надає державам митні пільги або здійснює на них економічний тиск.

Також автор розглянув 3 принципи економіки митних платежів:

1. Визначеність (Митні платежі мають бути точно визначені);
2. Зручність (Митні платежі можуть бути сплаченими у зручний спосіб для платника);
3. Економія (обсяг митних платежів (під час перетину через митний кордон) має бути таким, щоб їх менше стягували з платників, а більше вносили в державну казну [15].

Отже, автор виділив у науковій публікації функції митних платежів та принципи, охарактеризувавши кожен функцію та принцип окремо.

Розглянувши декілька наукових публікацій, найбільше для дослідження тематики адміністрування митних платежів підходить наукова публікація: Тополенко Н.М. «Актуальні проблеми адміністрування та управління митними платежами в сучасних умовах інтеграції».

РОЗДІЛ 2.

АНАЛІЗ АДМІНІСТРУВАННЯ МИТНИХ ПЛАТЕЖІВ ДО ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОГО ВІЙСЬКОВОГО ВТОРГНЕННЯ

2.1 Аналіз надходжень митних платежів до Державного бюджету України

Виходячи з теоретичних основ митних платежів можемо побачити, що свою роль митні платежі відіграють у наповненні державного бюджету України, що є важливим у розвитку держави в цілому.

Так як митні платежі в Україні необхідно розглядати в цілому та за окремим виділенням надходжень мита, за надходженнями акцизного податку та надходженнями податку на додану вартість із ввезених на митну територію товарів, робіт та послуг. Тому доцільно розглянути важливість митних платежів у всіх доходах держави та у податкових надходженнях.

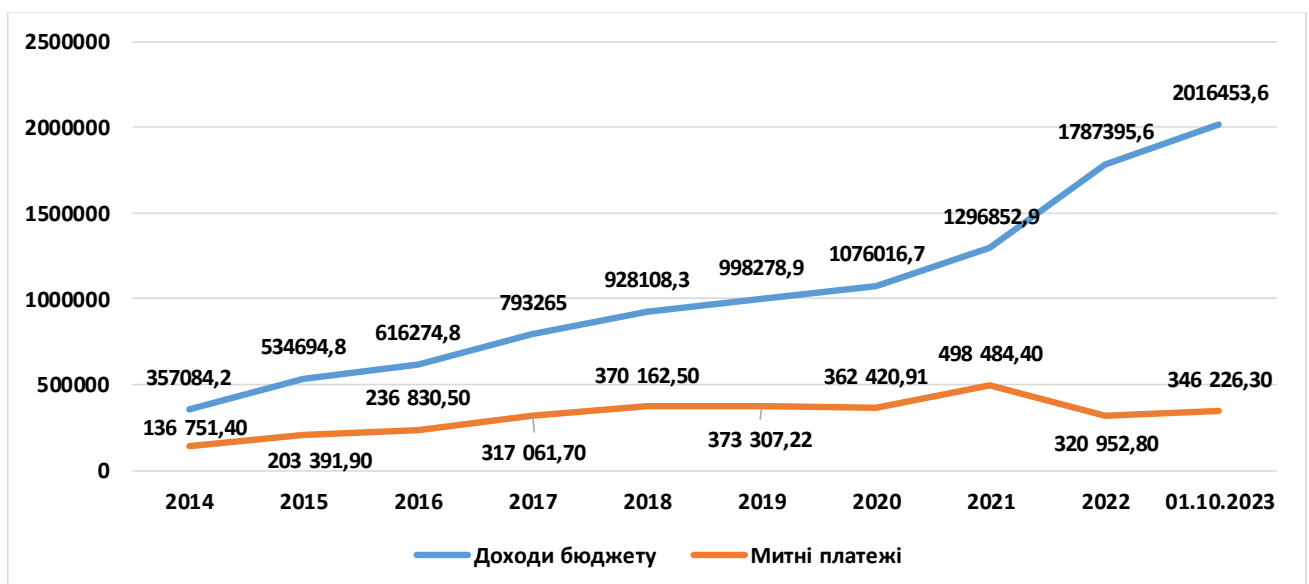

Рисунок 2.1 – Митні платежі в доходах бюджету України за 2014- 2023 рр.
у млн. грн.

Джерело: розроблено автором за даними [17-22, 13]

Розглянувши рис.2.1 ми можемо побачити, що доходи бюджету України з кожним роком стають лише більшими. Так як у 2022 році Україна зіткнулась із складною економічною ситуацією через повномасштабне військове вторгнення, доцільно розглянути як Україна справлялась до військово вторгнення та після. Тому досліджуючи період до 2022 року, можемо побачити що доходи бюджету були найбільшими у 2021 році та становили 1296852,9 млн. грн, що на 220 836,2 млн. грн більше ніж у попередньому році або на 20,52% більше ніж у попередньому році. Розглядаючи роки під час повномасштабного вторгнення то, станом на 01.10.2023 року до дохідної частини бюджету надійшло 2016453,6 млн. грн, що на 229 058 млн. грн більше ніж у 2022 році (приріст на 12,82%) та на 719 600,7 млн. грн більше ніж у 2021 році (приріст на 55,48%).

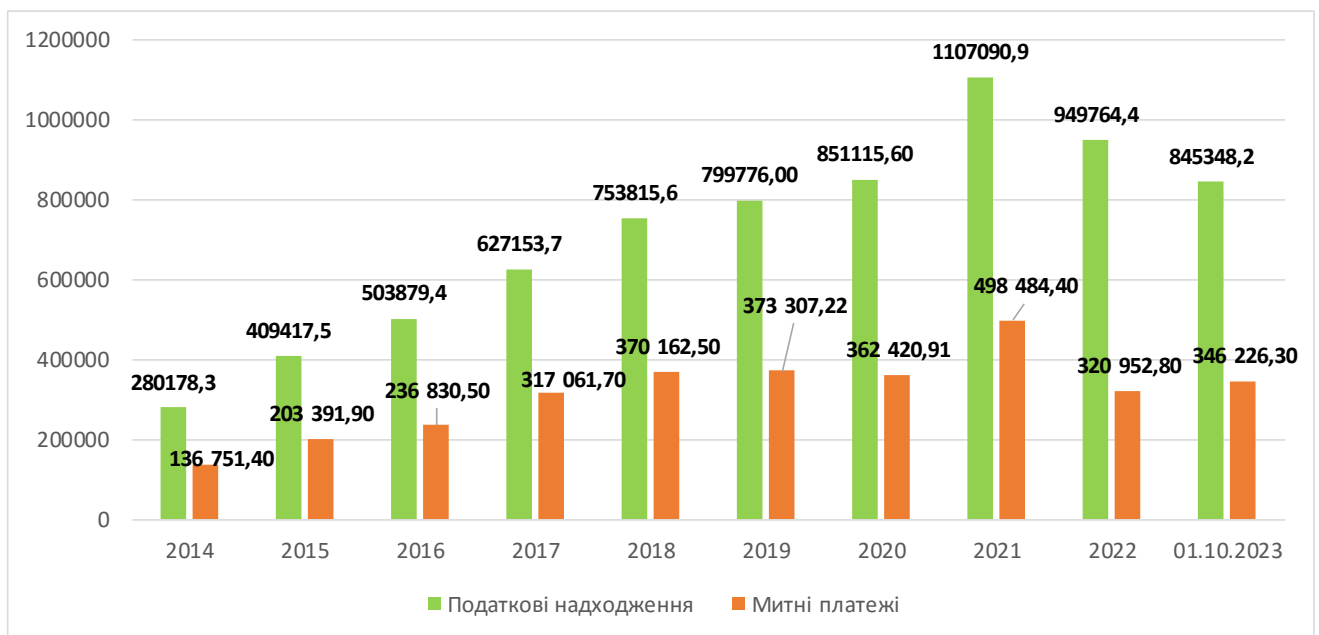

Рисунок 2.2 – Митні платежі в податкових надходженнях бюджету України за 2014- 2023 рр. у млн. грн.

Джерело: розроблено автором за даними [17-22, 13]

Що стосується митних платежів, то ситуація до повномасштабного вторгнення досить стабільна, про що свідчить рис.2.2, де можемо побачити, що митні платежі мають тенденцію росту до 2021 року. Так у 2021 році митні платежі не збільшились у надходження до доходів державного бюджету, що суттєво зменшило частку митних платежів у доходів бюджету. Протягом останніх 3 років можемо побачити суттєве збільшення доходів бюджету, що неможна сказати про

митні платежі, так як найбільше митних платежів надійшло до доходів бюджету у 2021 році та становлять 498 484,40 млн. грн.

Розглянувши рис.2.2 можемо побачити, що податкові надходження мають тенденцію до зростання до 2021 року. З початку 2022 року у доходах бюджету починають збільшуватись неподаткові надходження за рахунок міжнародної фінансової допомоги. Так у 2021 році податкові надходження були найбільшими та становили 1107090,9 млн грн. Як бачимо з рис.2.2, розглядаючи митні платежі у розрізі до податкових надходжень, то митні платежі поступово збільшуються, а податкові надходження поступово зменшуються, що призводить до збільшення частки митних платежів у податкових надходженнях.

В перший рік повномасштабного вторгнення важке становище вплинуло на зовнішньоекономічну діяльність, що в результаті призвело до зменшення ролі митних платежів як джерела наповнення доходної частини бюджету. Так за 2022 рік у доходи бюджету надійшло 320 952,80 млн. грн, а за 10 місяців 2023 року до бюджету зафіксували надходження 346 226,30 млн. грн що свідчить про поступове відновлення фіскальної ролі митних платежів. Тому доцільно розглянути частку митних платежів як у доходах бюджету так і у податкових надходженнях для детальнішого дослідження їх ролі (рис.2.3)

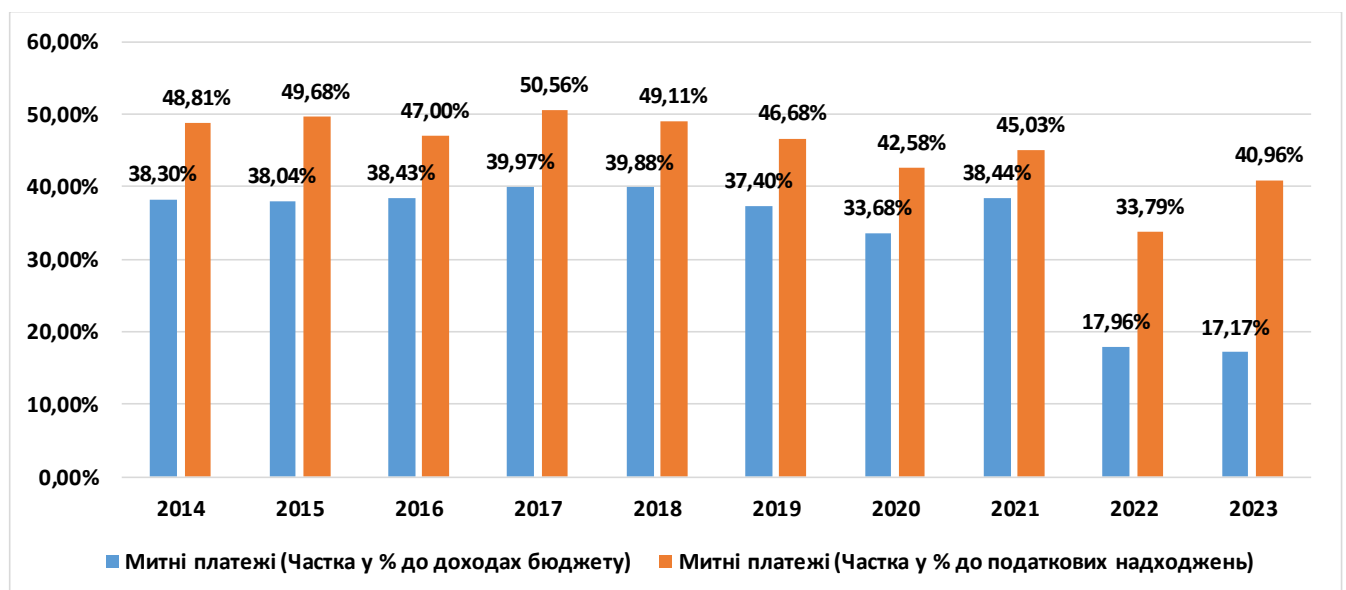

Рисунок 2.3 – Частка митних платежів у доходах бюджету та податкових надходженнях за 2014- 2023 рр. у %

Джерело: розроблено автором за даними [17-22, 13]

Розглядаючи рис.2.3 можемо побачити реальну частку митних платежів у доходах бюджету в цілому та частку у податкових надходженнях. Якщо розглядати за весь досліджуваний період то можемо побачити, що частка митних платежів у доходах бюджету не перевищувала 40% у всіх доходах бюджету, а у податкових надходженнях формує майже половину усіх податкових надходжень. Розглядаючи період до повномасштабного вторгнення до 2022 року, то найбільша частка була у 2017 році і становила 39,97% від усіх доходів бюджету, а найменша частка у 2020 році, що становить 33,68% від усіх доходів бюджету. Якщо розглянути період в умовах повномасштабного вторгнення то можемо побачити, що митні платежі станом на 01.10.2023 року становлять 17,17% усіх доходів бюджету, що на 0,79 менше ніж у 2020 році та на 21,27% менше ніж у порівнянні до 2021 року. Узагальнюючи досліджуваний період можемо побачити, що складна військово-політична ситуація вплинула на структуру усіх доходів бюджету, де митні платежі втратили свої позиції. Тому доцільно розглянути як змінилась частка у податкових надходженнях.

Як зображено на рисунку 2.3 митні платежі протягом досліджуваних років формують значну частину усіх податкових надходжень, що свідчить про значну роль митних платежів у податкових надходженнях. Чіткої тенденції щодо частки у податкових надходженнях виділити неможливо, але необхідно зазначити, що до 2022 року митні платежі змогли сформувати більше половини усіх податкових надходжень, а саме у 2017 році, що становило 50,56% усіх податкових надходжень. Найменшою частка митних платежів у податкових надходженнях була у 42,58% від усіх податкових надходжень. З початком повномасштабного військового вторгнення ситуація з часткою митних платежів зазнала незначних змін. Так у 2022 році частка митних платежів становила 33,79%, після чого у 2023 році почалось відновлення митних платежів, де станом на 01.10.2023 року частка митних платежів становить 40,96%, що свідчить про відновлення ролі митних платежів до рівня, що був перед повномасштабним вторгненням, що в подальшому призводить до зростання ролі митних платежів [15].

Середнє значення частки митних платежів у доходах бюджету за досліджуваний період становить 33,93%, а у податкових надходженнях – 45,42%. Тому доцільно дослідити більш детально та в'яснити, який митний платіж відіграє ключову роль у митних платежах дослідити структуру митних платежів.

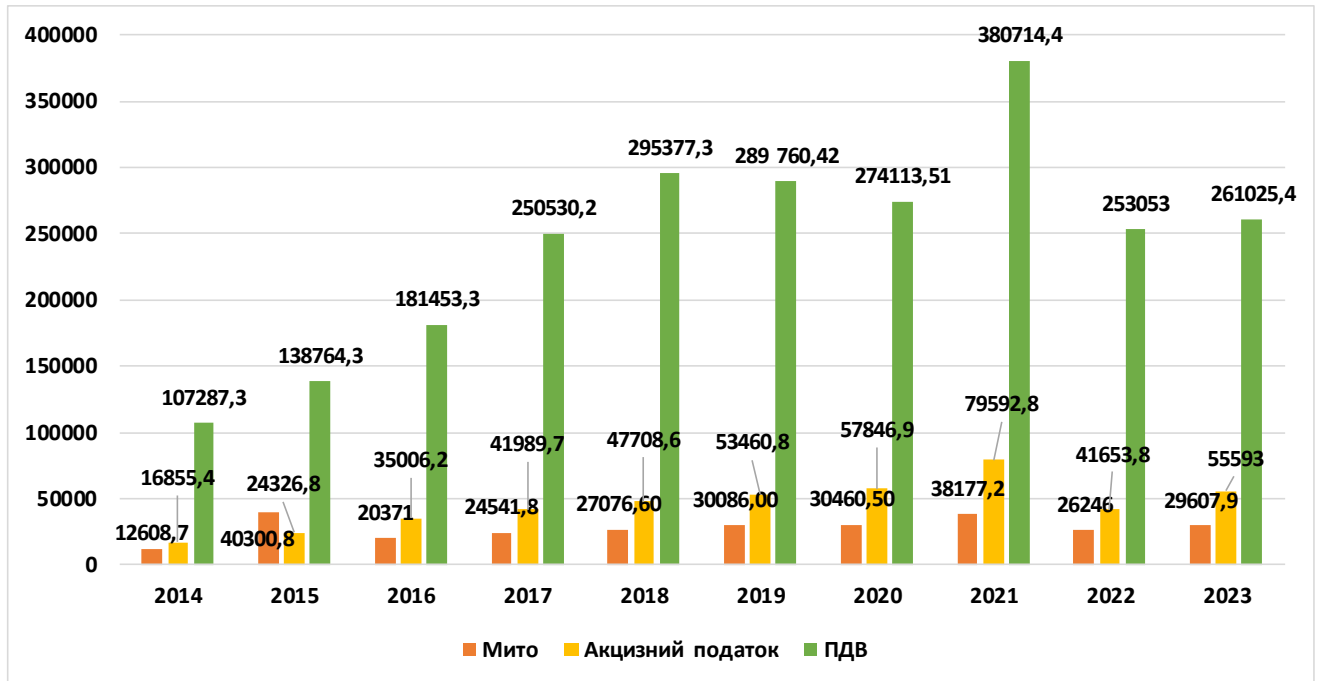

Рисунок 2.4 – Надходження митних платежів за 2014- 2023 рр. у млн. грн

Джерело: розроблено автором за даними [17-22, 13]

Беручи до уваги дані, що висвітлені на рис. 2.4, можемо побачити що найвпливовішим митним платежем є ПДВ із ввезених на митну територію товарів. Якщо розглядати період до повномасштабного вторгнення то найбільше митних платежів надійшло до дохідної частини бюджету у 2021 році, у цьому ж році зафіксована найбільша сума ПДВ та акцизного податку. Якщо розглядати лише ПДВ до військового стану, то можемо побачити, що у 2021 році надійшло до бюджету 380714,4 млн. грн., що на 106 600,89 млн. грн більше ніж у 2020 році, або на 38,89% більше. Найменший показник надходжень був у 2014 році та становив 107287,3 млн. грн. Так порівнюючи 2021 рік і 2014 рік то ПДВ зростає за період на 254% рази. У період після повномасштабного вторгнення у 2022 році надходження ПДВ зменшилось до 253053 млн. грн, таким чином ПДВ зменшилось на 33,5%. У 2023 році ПДВ збільшилось на 7 972 млн. грн. або зросло на 3,15% у порівнянні з 2022 роком і становить 261025,4 млн. грн. На кінець 2023 року рівень ПДВ буде на

рівні 2020 року, що є дуже позитивною тенденцією до відновлення ролі усіх митних платежів.

Наступним за результатами надходжень з рис. 2.4 є акцизний податок. За весь досліджуваний період найбільшим акцизний податок був у 2021 році та становив 79592,8 млн. грн. Так досліджуючи період до 2022 року, то можемо побачити чітку тенденцію до приросту акцизного податку. Так у 2014 році акцизний податок становив 16855,4 млн. грн, після чого почалось поступове його зростання. Порівнюючи з 2021 роком акцизний податок виріс у 3,72 рази. Досліджуючи період після повномасштабного вторгнення можемо побачити, що надходження акцизного податку зменшились на 37939 млн. грн і становлять 41653,8 млн. грн. Такий показник був ще у 2017 році, тобто з початком повномасштабного вторгнення надходження акцизного податку повернулись на рівень, що був ще 5 років назад. Станом на 01.10. 2023 року надходження акцизного податку становлять 55593 млн. грн, що у порівнянні з 2022 роком зросло на 13939,2 млн. грн, або зросло на 33,46%. Сучасний рівень акцизного податку рівний тому, що був у 2019 році, враховуючи, що 2023 рік ще не закінчився, ми маємо дуже гарну тенденцію до відновлення рівня надходжень, що були у 2021 році.

Найменшим у структурі митних платежів у всіх роках є мито. Так найменше надходжень від мита було у 2014 році і становили 12608,7 млн. грн, а найбільше у 2021 році та становили 38177,2 млн. грн, таким чином з 2014 року мито збільшилось у 3 рази. Після повномасштабного вторгнення мито як і інші митні платежі зменшилось та у 2022 році становило 26246 млн. грн, або на 32% у порівнянні з 2021 роком. Станом на 01.10.2023 мито становить 29607,9 млн. грн, що дорівнює надходженням миту у 2019 році. У порівнянні з 2022 роком мито збільшилось на 3361,9 млн. грн, або збільшилось на 12,81%.

Розглядаючи структуру митних платежі на рис.2.5 можемо побачити чіткі тенденції:

1. ПДВ із ввезених на митну територію товарів є найвпливовішим митним платежем. Його частка у структурі митних платежів у всіх роках, за виключенням 2015 року, становить більше 75%. Так у 2017 році частка ПДВ становила 79,8% від

усіх митних платежів у 2017 році. Найменша частка ПДВ була у 2015 році та становила 68%. У період після повномасштабного вторгнення, хоч результати надходжень зменшились, але як бачимо ПДВ, що у 2022, що у 2023 році все ще займає ключову позицію у формуванні митних платежів. Тому станом на 01.10.2023 частка ПДВ становить 75%, у порівнянні з 2022 роком зменшилась на 4%. Середнє значення частки ПДВ у структурі митних платежів становить 76,60%.

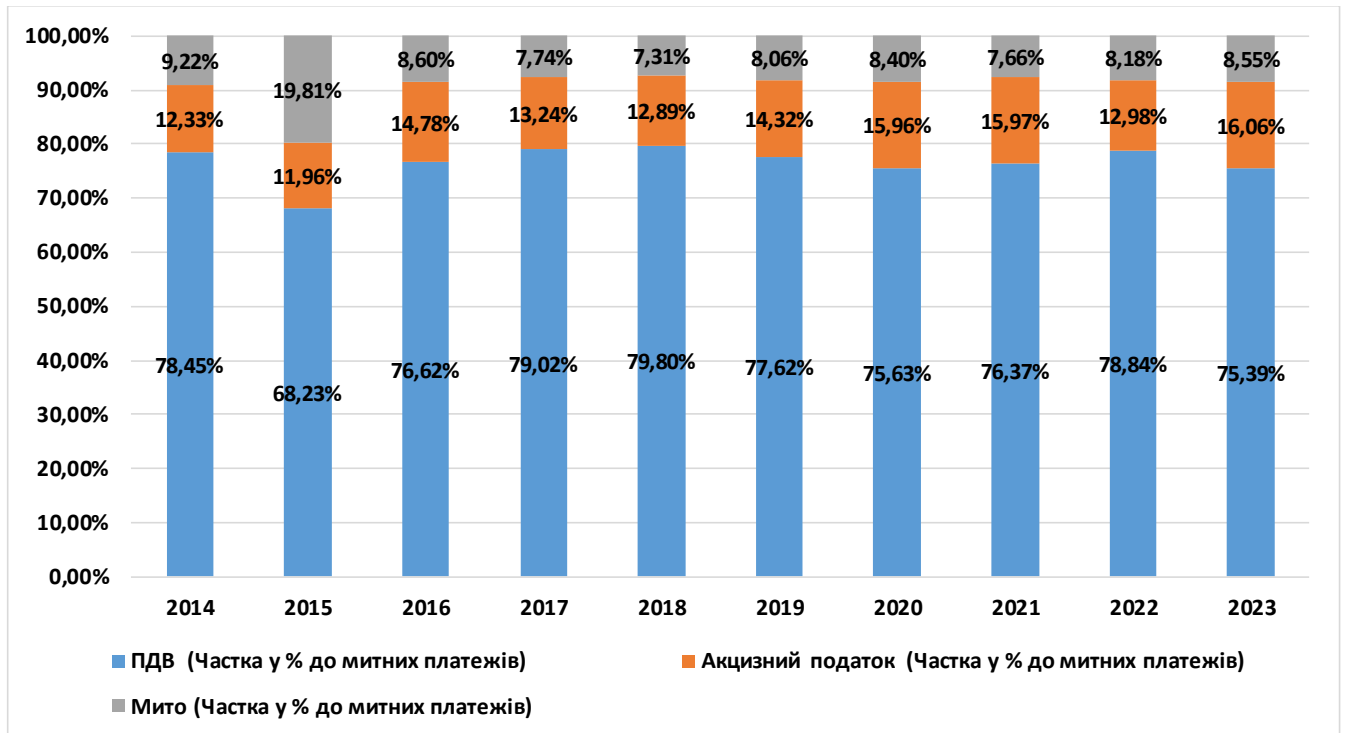

Рисунок 2.5 – Структура митних платежів у 2014-2023 рр. у %

Джерело: розроблено автором за даними [17-22, 13]

2. Наступним за важливістю у структурі митних платежів є акцизний податок. Його частка у структурі митних платежів не перевищує 17%. Так за період до повномасштабного вторгнення акцизний податок має найбільшу частку у 2021 році та становив 15,97% від усіх митних платежів у році. Найменшу частку акцизного податку можемо побачити у 2015 році, де акцизний податок становить 11,96% від усіх митних платежів. Після початку повномасштабного вторгнення частка акцизного податку зменшилась на 3% та становила 12,98%, що рівняється з 2018 роком. Після чого у 2023 році, ми можемо побачити, що роль акцизного податку відновлюється так як, частка акцизного податку станом на 01.10.2023 році становить 16,06%, що є найбільшим результатом за останні 10 років, але необхідно

враховувати, що дані не є кінцевими, так як до кінця року ще 3 місяці. Середнє значення акцизного податку у структурі митних платежів становить 14,05%.

3. Досліджуючи структуру митних платежів, то можемо побачити, що мито займає найменшу частку митних платежів у всіх роках, окрім 2015 року, де частка мита становить 19,81% і є більшою за акцизний податок. Так структурно, не враховуючи 2015 рік, частка мита у митних платежах не перевищує 10%, найбільшу частку мита зафіксовано у 2014 році й становить 9,22% від усіх митних платежів, після чого у 2015 році мито виросло у 2,2 рази. Такий приріст найбільший за досліджувані роки. Найменша частка зафіксована у 2018 році, де становила 7,31% від усіх надходжень митних платежів. Під час повномасштабного вторгнення мито на відміну від акцизного податку не втрачало свої позиції, а навпаки збільшувало, про що свідчать результати дослідження. Так у 2021 році частка мита становила 7,66%, після чого виросло у 2022 та 2023 році на 0,52% та 0,89% відповідно. Середнє значення мита у структурі митних платежів становить 9,35%.

Розглянемо детальніше структуру мита. Для цього розглянемо мито поділивши його на ввільне мито та вивільне мито. Особливі види мита враховуються у ввільному миті, однак у 2015 році особливий вид мита, а саме додатковий імпорнтний збір, введений урядом України для виправлення платіжного балансу, діючий лише протягом 2015 року, необхідно виділити окремо. Тому маємо результати як на рис.2.6.

Перш за все на результатах структури мита можемо побачити, що у 2015 році окремо можна виділити додатковий імпорнтний збір. Так як у 2015 році він формує більшу частину надходжень від мита, однак у інших роках його немає, так як уряд ввів його в дію лише на 2015 рік. Таким чином за додатковий імпорнтний збір надійшло до бюджету 25390,48 млн. грн. , що свою чергу наповнило бюджет за рахунок мита на найбільшу суму на сьогоднішній день, а саме 40300 млн. грн. Саме за рахунок додаткового імпорнтного збору ми і можемо бачити як 2015 рік виділяє мито у структурі митних платежів, що дало змогу обійти акцизний податок та збільшити частку мита у митних платежах до 19,81 %.

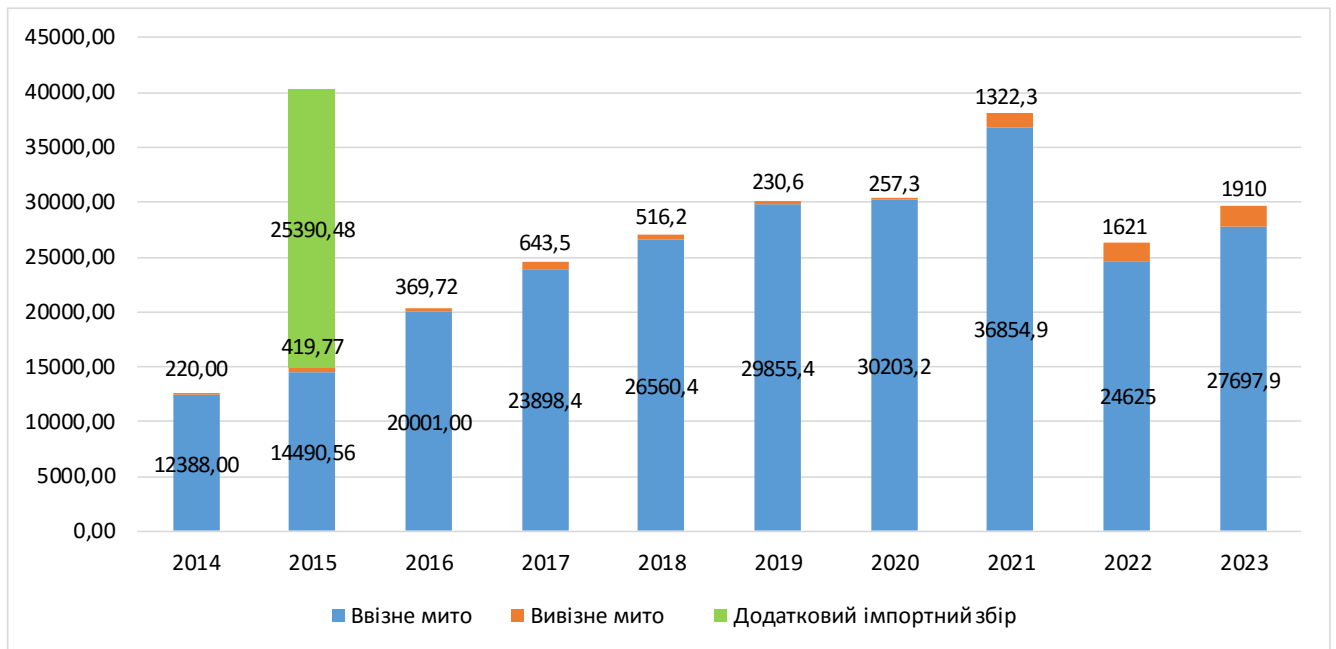

Рисунок 2.6 – Ввізне, вивізне мито та додатковий імпорнтний збір у 2014-2023 роках у млн. грн

Джерело: розроблено автором за даними [17-22, 13]

Розглянувши рис.2.6 можемо побачити що найбільше у структурі надходжень мита переважають надходження ввізного мита, так у період до повномасштабного вторгнення ввізне мито поступово збільшувалось, так у 2014 році ввізне мито становило 12388 млн. грн, а у 2021 році - 36854,9 млн. грн, що на 24466,9 млн. грн більше або на 197% більше. Однак після повномасштабного вторгнення ситуація змінилась. Ввізне мито зменшилось на 33% і становило 24624 млн. грн, що майже ідентичне результату надходжень ввізного мита як у 2017 році. Однак, станом на 01.10.2023 року ввізне мито становить 27697,9 млн. грн, що на 12% більше у порівнянні з 2022 роком, але все ще менше ніж у 2021 році. Проте у підсумку за показниками 2023 рік може наздогнати 2021 рік.

Розглядаючи показники надходження за вивізним митом, то чіткої тенденції не прослідковуємо, однак у останні 3 роки надходження за вивізним митом становлять більше ніж 1 млрд. грн. Так у 2014 році вивізне мито становить 220,00 млн. грн, а у 2023 році вивізне мито становить 1910 млн. грн, що у 8,68 разів більше, або на 1690 млн. грн більше.

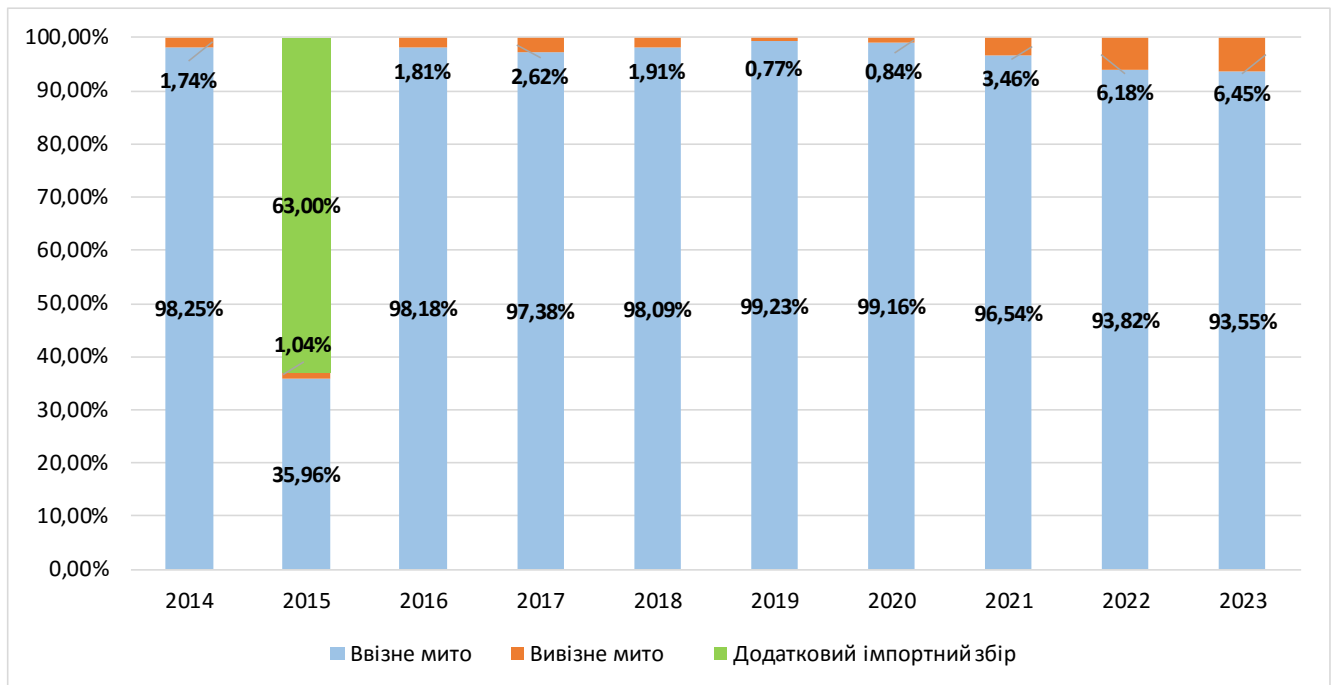

Рисунок 2.7 – Структура мита у 2014-2023 роках у %

Джерело: розроблено автором за даними [17-22, 13]

Якщо розглянути рис.2.7 то можемо побачити структуру митних платежів, де в усіх роках, окрім 2015 року, переважає ввізне мито. У 2015 році є додатковий імпорتنний збір, що становить 63% від усіх надходжень мита. У цьому ж році був найнижчий показник частки ввізного мита, що становить 35,96% від усіх надходжень мита. Найбільшу частку ввізне мито мало у 2019 році та становило 99,23% від усіх надходжень мита, а найменшу частку, не враховуючи 2015 рік, мало у 2023 році та становить 93,55% від загального надходження мита. Такий спад пояснюється збільшенням тарифів та обсягів експортної продукції, про що і свідчать дані рис.2.7. Середнє значення частки ввізного мита у митних платежах становить 91,02%.

Так на рис.2.7 можемо побачити, що вивізне мито протягом досліджуваних років було менше 3% від усіх надходжень, однак починаючи з 2021 року його роль почала зростати паралельно росту експорту та митних тарифів на експорт. Так у 2023 році вивізне мито становить 6,45% від усіх надходжень мита. Середнє значення вивізного мита у досліджених роках у структурі мита становить 2,68%.

Після огляду надходжень мита за структурою доцільно буде розглянути за рахунок чого формуються надходження акцизного податку.

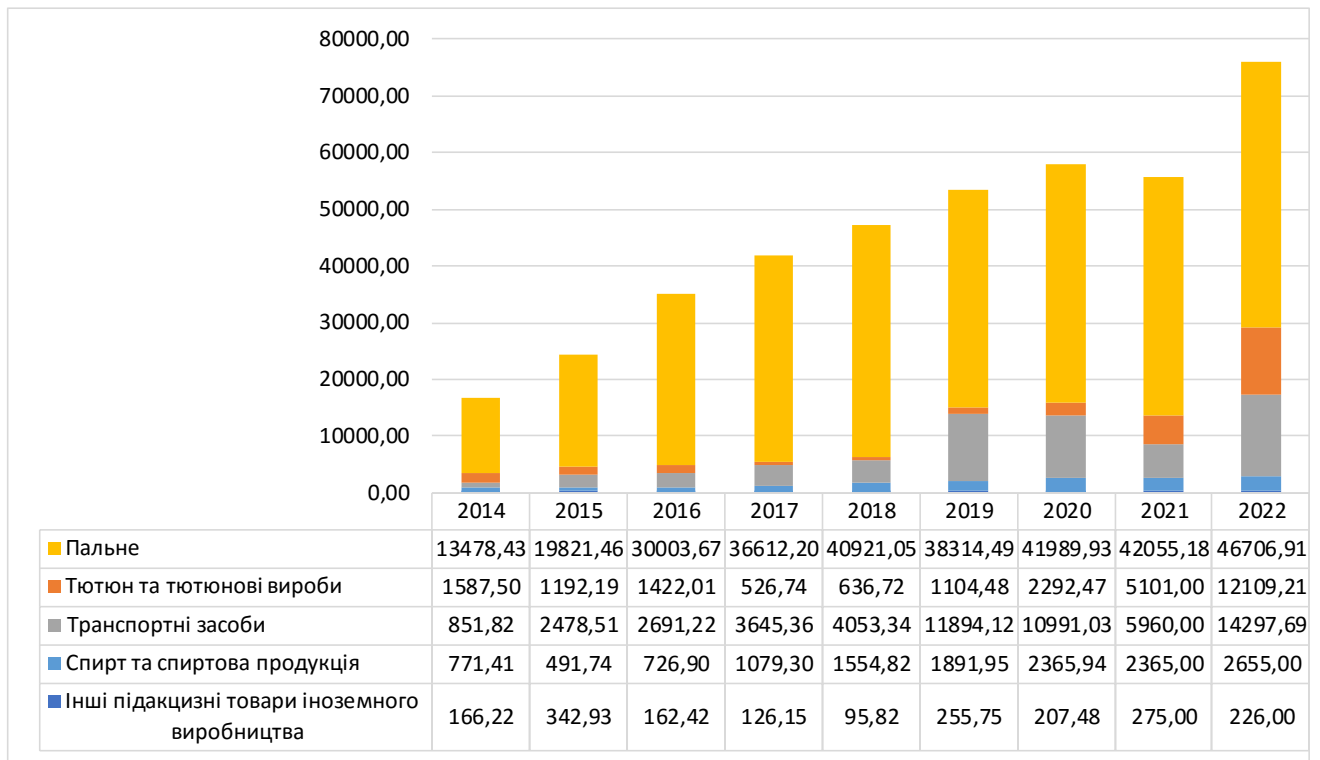

Рисунок 2.8 – Структура надходження акцизного податку за 2014- 2023 рр.
у млн. грн

Джерело: розроблено автором за даними [17-22, 13]

Розглянувши рис 2.8 можемо побачити структуру надходжень акцизного податку від ввезених на митну територію підакцизних товарів. Так найбільше надходжень акцизного податку надходить від пального. Ставка акцизного податку на пальне становить 100 євро на 1000 літрів, що в результаті в 2014 році формує надходження у розмірі 13478 млн. грн. в наступних роках можемо побачити тенденцію збільшення надходжень від пально з кожним наступним роком. Так у 2022 році надходження акцизного податку від пального становлять 46706,91 млн. грн, що у порівнянні з 2014 роком зросли на 33228,91 млн. грн або зросли у 3,47 рази.

Наступні надходження акцизного податку за величиною є надходження від тютюну та тютюнових виробів. Починаючи з 2014 року надходження акцизного податку від тютюну та тютюнових виробів зменшувались до 2018 року, після чого внаслідок активної популяризації електронних сигарет та відповідно законодавчих змін для їх імпорту призводить до поступового збільшення надходжень. Так у 2022

році становить 12109,21 млн. грн, а найменші надходження були у 2018 році – 636,72 млн. грн. Якщо порівнювати з 2018 роком, то надходження зросли у 19 раз.

Розглядаючи надходження акцизного податку від транспортних засобів можемо побачити, що вони мають тенденцію до постійного зростання. Так у 2014 році становили 851,82 млн. грн і зростали протягом 5 років, наступні 3 роки відбувалось падіння до 2021 року, після чого знову зростали, щоб у 2022 році становити 14297,69 млн. грн. Таким чином, надходження акцизного податку від транспортних засобів зросли на 1578 %.

Також важливим у надходженнях акцизного податку є спирт та спиртові продукти. У спирту та спиртових продуктах прослідковується такі ж тенденції росту по роках як і у акцизного податку. Так на початку досліджуваного періоду надходження від спирту та спиртової продукції становили 771,41 млн. грн, а у 2022 році – 2655 млн. грн

Інші підакцизні товари іноземного походження не мають чіткої тенденції росту або падіння, тому порівнюючи 2014 та 2022 рік можемо побачити, що надходження від інших підакцизних товарів зросли на 60 млн. грн, або на 36%.

Після дослідження надходжень акцизного податку від різних груп підакцизних товарів вважаємо за необхідне розглянути структуру акцизного податку за цими ж групами підакцизних товарів. Варто зауважити, що розглянувши рис.2.8 ми можемо побачити, що надходження акцизного податку з пального були найбільші, але доцільно буде розглянути таблицю 2.1 та детально дослідити структуру надходжень акцизного податку у всіх роках.

Так розглядаючи таблицю 2.1 ми можемо побачити, що структура надходжень акцизного податку, де більшу частку надходжень має акцизний податок з пального, тому доцільно дослідити його першим.

Акцизний податок з пального набуває найбільшої частки надходжень у 2017 році і становить 87,19%, а найменше – 61,46% у 2022 році. На початку досліджуваного періоду у 2014 році частка акцизного податку з пального становить 79,97%, це означає що у порівнянні з 2022 роком частка акцизного податку з

пального зменшилась на 18,51%. Середнє значення частки акцизного податку з пального у досліджуваному періоді становить 78,01%.

Таблиця 2.1 – Структура надходжень акцизного податку за групами підакцизних товарів за 2014-2022 рр. у %

	Спирт та спиртова продукція	Тютюн та тютюнові вироби	Транспортні засоби	Пальне	Інші підакцизні товари іноземного виробництва
2014	4,58%	9,42%	5,05%	79,97%	0,99%
2015	2,02%	4,90%	10,19%	81,48%	1,41%
2016	2,08%	4,06%	7,69%	85,71%	0,46%
2017	2,57%	1,25%	8,68%	87,19%	0,30%
2018	3,29%	1,35%	8,58%	86,58%	0,20%
2019	3,54%	2,07%	22,25%	71,67%	0,48%
2020	4,09%	3,96%	19,00%	72,59%	0,36%
2021	4,24%	9,15%	10,69%	75,43%	0,49%
2022	3,49%	15,93%	18,81%	61,46%	0,30%

Джерело: розроблено автором за даними [17-22, 13]

Якщо розглядати спирт та спиртові продукти, то найбільшу частка надходжень була у 2014 році та становила 4,58%, а найменшу частка у 2015 році, яка становила 2,02%. Порівнюючи початок досліджуваного періоду на кінець можемо побачити, що частка акцизного податку зі спиртових продуктів зменшилась на 1,09% та становить у 2022 році 3,49%. Середнє значення акцизного податку із спирту та спиртових продуктів протягом досліджуваного періоду становить 3,32%.

Що стосується акцизного податку з тютюну та тютюнових виробів можемо побачити, що на початку досліджуваного періоду частка акцизного податку з тютюнових виробів становить 9,42%. В подальшому бачимо тенденцію до спаду

частки акцизного податку з тютюну до 1,25% у 2017 році, після чого бачимо ріст до 2023 року, де частка акцизного податку із тютюнових виробів становить 15,93%. Таким чином протягом досліджуваних років частка акцизного податку з тютюнових виробів зростає на 5,51% або на 69%. Середнє значення частки акцизного податку з тютюнових виробів у досліджуваній період становить 5,79%.

Частка акцизного податку з транспортних засобів зазнає постійних коливань та не має чіткої тенденції, але порівнюючи початок досліджуваного періоду та кінець можемо зазначити, що на початку періоду акцизний податок з транспортних засобів становить 5,05%, а в кінці 18,81%, що свідчить про зростання частки на 13,76%, або у 3,72 рази. Середнє значення частки акцизного податку з транспортних засобів становить 12,33%. Також на надходження акцизного податку впливають надані пільги зі сторони держави [14].

Досліджуючи інші підакцизні товари можемо побачити, що вони відіграють незначну роль у формуванні акцизного податку. Так найбільшу частку акцизний податок з інших підакцизних товарів у 2015 році, яка становить 1,41%, а найменшу у 2018 році – 0,20% від надходжень акцизного податку. Так порівнюючи кінець досліджуваного періоду з початком, то можемо побачити, що акцизний податок з інших підакцизних товарів зменшився на 0,69%. Середнє значення частки акцизного податку з інших підакцизних товарів становить 0,55%.

Так за результатами дослідження можна сказати, що найбільшу роль у надходженнях акцизного податку відіграє акцизний податок із пального, транспортних засобів та тютюнових виробів, що мають частку акцизного податку у 2022 році 61,46%, 18,81% та 15,93% відповідно. Акцизний податок з спирту та спиртової продукції та інших підакцизних товарів іноземного походження мають незначну роль, а саме 3,79% від усіх надходжень акцизного податку.

Для того, щоб визначити роль митних платежів необхідно перевірити, яка частка митних платежів у ВВП України (рис.2.9)

Розглядаючи рис.2.9 можемо побачити, що частка митних платежів у % до реального ВВП була найбільшою у 2015 році, що становить 14,22%, а найменшою

частка митних платежів до реального ВВП була у 2022 році та становила 8,30%. Середнє значення частки митних платежів ставки ВВП становить 11,14%.

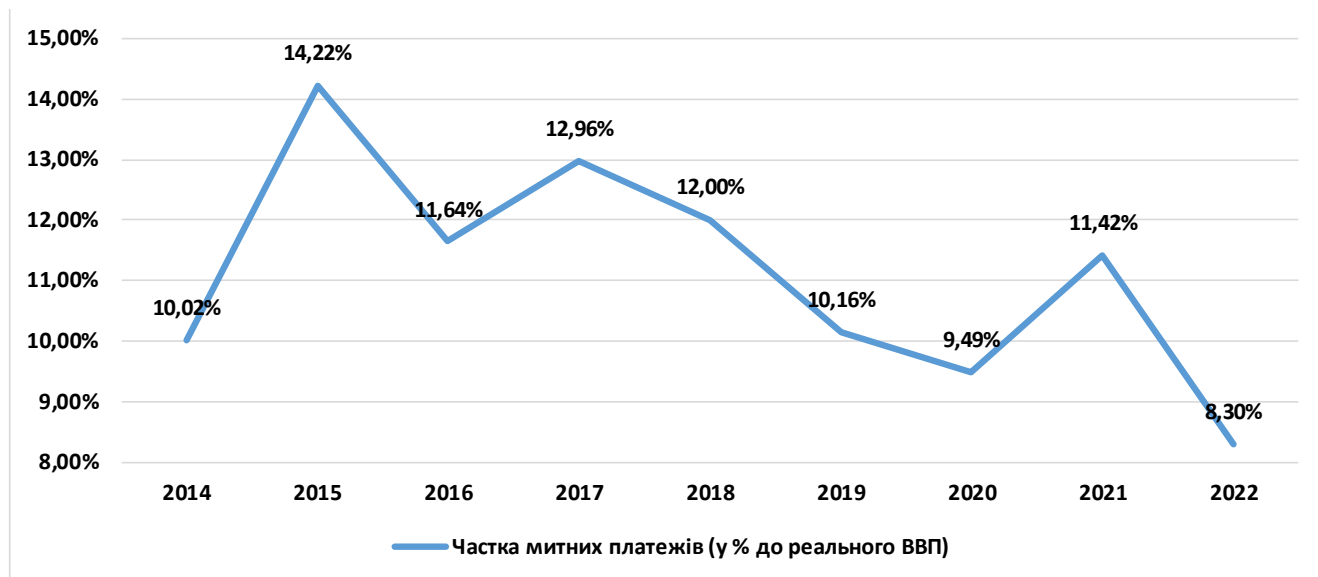

Рисунок 2.9 – Частка митних платежів у реальному ВВП України за 2014–2023 рр. у %

Джерело: розроблено автором за даними [17-22, 13]

Підводячи підсумок аналізу ролі митних платежів можемо сказати, що митні платежі у 2023 році займають 17,17% від усіх доходів держави та 40,96% від усіх податкових надходжень. У структурі митних платежів головним митним платежем є ПДВ, що завжди формує більше 75% митних платежів, акцизний податок – не більше 16%, а мито – не більше 10%. Якщо розглядати мито, то необхідно відмітити, що основу надходжень мита завжди формує ввізне мито, окрім 2015 року, де було запроваджено додатковий імпорتنний збір, який сформував 63% усіх надходжень мита. Серед акцизного податку найбільші доходи були від пального, що становлять станом на 01.10.2023 року 61,46%, або 46706,91 млн. грн.

2.2 Фактори впливу надходжень митних платежів в умовах повномасштабного військового вторгнення

Надходження митних платежів - це суттєвий компонент економічної системи, який формується через оплату митних платежів при переміщенні товарів та послуг через митний кордон. Величина цих платежів значно впливає на економічні процеси та бюджетні можливості країни. Тому важливо дослідити, які фактори впливають на надходження митних платежів до Державного бюджету.

До факторів, які впливають на надходження митних платежів в умовах повномасштабного вторгнення відносять:

- 1) Курс іноземної валюти;
- 2) Валовий внутрішній продукт;
- 3) ПДФО;
- 4) Кількість експортерів;
- 5) Кількість імпортерів;
- 6) Галузь експортерів;
- 7) Галузь імпортерів;
- 8) Зміна ставок митних платежів;
- 9) Преференції та пільги у законодавстві.

Зміна курсу іноземної валюти в першу чергу призводить до зміни вартості в гривневому еквіваленті. Це призводить до зростання, або зменшення вартості іноземних товарів та послуг, що може вплинути на зростання, або зменшення надходжень митних платежів, оскільки митні платежі розраховуються за національною валютою.

Так як сплата митних платежів здійснюється переведенням іноземної валюти за офіційним курсом НБУ в національну валюту для сплати митних платежів, то для імпортерів сума сплати буде коливатись відповідно до курсу іноземної валюти, що означає можливе небажане збільшення митних платежів.

Курс іноземної валюти впливає на конкурентоспроможність експортних товарів. Зниження вартості внутрішньої валюти може зробити товари більш конкурентоспроможними на зовнішніх ринках, що може призводити до зростання експорту та, відповідно, збільшення митних надходжень [24].

Зміни в курсах іноземних валют можуть створювати валютний ризик для компаній. Цей ризик може впливати на планування витрат та призводити до змін у стратегіях митного оподаткування.

Міжнародні фінансові угоди, де платежі здійснюються в іноземній валюті, можуть бути чутливими до змін курсів. Зміни можуть впливати на вартість та прибутковість таких угод [34].

Наступним фактором, що впливає на надходження митних платежів є ВВП України. ВВП впливає на загальний обсяг економіки та виробництва країни. Збільшення ВВП може вказувати на зростання виробництва та експорту товарів і послуг. Зі збільшенням торговельного обсягу зростає і кількість митних транзакцій, що може призвести до збільшення надходжень митних платежів.

Високий ВВП може вказувати на економічну стабільність та привабливість для іноземних інвесторів. Інвестиції можуть призвести до зростання виробництва та збільшення експорту, що в свою чергу може позитивно вплинути на митні платежі.

Ще одним фактором, що впливає на надходження митних платежів є надходження ПДФО. Рівень ПДФО може впливати на економічний розвиток країни та доходи її громадян. Зростання економічного розвитку може призвести до збільшення обсягів міжнародної торгівлі, що тягне за собою збільшення імпорتنих та експортних операцій, що відповідно впливає на надходження митних платежів до дохідної частини бюджету.

Важливим фактором впливу є кількість учасників зовнішньоекономічних операцій (кількість імпортерів та експортерів). Збільшення кількості імпортерів та експортерів може призвести до зростання загального обсягу та різноманітності товарів та послуг, що перетинають кордон. Це може впливати на збільшення кількості митних операцій та, відповідно, на надходження митних платежів.

Збільшення кількості експортерів може створити більшу конкуренцію на світових ринках. Це може вплинути на цінову конкурентоспроможність і, відповідно, на обсяги експорту та прибутковість, що в свою чергу впливає на надходження митних платежів.

Збільшення кількості імпортерів може сприяти доступу до нових технологій та знань, що може покращити ефективність та конкурентоспроможність національних виробників. Це може вплинути на якість та конкурентоспроможність експортованих товарів, що в свою чергу збільшує вартість експортних товарів, що тягне за собою збільшення надходжень митних платежів.

Кількість учасників несе за собою всі здійснювані операції, відповідно якщо кількість учасників буде коливатись, що прямо впливає на коливання надходжень митних платежів до дохідної частини бюджету.

Розмір та обсяг торгівлі в конкретній галузі може впливати на загальний обсяг митних транзакцій та, відповідно, на надходження митних платежів. Якщо галузь є ключовою для експорту або імпорту, її вага може визначати значущість для митного оподаткування.

Застосування тарифів та мит на ввезення чи вивезення продукції галузі визначає обсяги митних платежів. Зміни у регулюванні тарифів та мит можуть впливати на економічну ефективність галузі та обсяги зовнішньої торгівлі, що відповідно тягне за собою вплив на надходження митних платежів.

Зміна ставок митних платежів може матися величезний вплив на надходження митних платежів у конкретній країні. Якщо ставки збільшуються або зменшуються, це може вплинути на обсяги та структуру зовнішньої торгівлі. Збільшення ставок митних платежів призводить до збільшення вартості торговельних операцій. Це може вплинути на конкурентоспроможність товарів та послуг на міжнародних ринках та, відповідно, на обсяги та структуру експорту та імпорту, що впливає на надходження митних платежів.

Якщо ставки мит зростають, імпортерам буде потрібно сплачувати більше грошей при ввезенні товарів. Це може призвести до зменшення імпорту або зростання вартості імпортних товарів. Однак це також може впливати на надходження митних платежів, оскільки кожен імпортний товар підлягає до сплати митних платежів.

Зміни ставок мит можуть також впливати на експортерів. Зменшення митних бар'єрів може зробити експорт товарів більш вигідним та стимулювати

зростання експорту. З іншого боку, підвищення ставок мит може ускладнити ситуацію для експортерів, зменшуючи їхню конкурентоспроможність, але при цьому збільшуючи надходження митних платежів.

Зміни УКТЗЕД, що відбувались у 2020 та 2022 роках не надали суттєвих змін у ставках мита на товари. У даних роках ширше розглядають гармонізацію кодів відповідно до ЄС, тому вводились нові митні коди не змінюючи ставки мита, що були на старих кодах.

Преференції та пільги у законодавстві можуть впливати на надходження митних платежів, створюючи специфічні умови для певних видів торгівлі та економічних діяльностей. Надання пільг та преференцій для певних товарів або категорій товарів може призвести до збільшення їхньої конкурентоспроможності на світових ринках. Це може стимулювати збільшення обсягів експорту та імпорту, що в свою чергу впливає на надходження митних платежів.

Держава може надавати пільги для своїх експортерів, такі як повернення податків або пільги на митні платежі. Це може підтримати експортерів та зробити їхню продукцію більш конкурентоспроможною на зовнішніх ринках. Укладення торговельних угод, які передбачають пільги для певних видів товарів чи країн, може впливати на надходження митних платежів. Такі угоди можуть створювати умови для сприяння обсягам торгівлі та зменшення митних витрат.

Держава може надавати податкові пільги для експортерів, які можуть включати зниження або повернення податків, спрямованих на збільшення конкурентоспроможності продукції на міжнародних ринках [43].

Введення військового стану внаслідок конфлікту або загрози безпеки може має серйозний вплив на надходження митних платежів у країні. Спричиненою війною або внутрішнім конфліктом часто виникає суттєва дисrupція у зовнішній торгівлі та економічних відносинах. Зменшення обсягів експорту та імпорту, зупинка роботи митних пунктів і портів, а також загальна нестабільність можуть призвести до значного зниження митних платежів [38].

Помітне враження на митні надходження може також виникнути внаслідок втрати ділових можливостей та погіршення інвестиційного клімату. Військовий

стан створює невизначеність та ризик щодо безпеки бізнесу, що може стримувати як місцевих, так і іноземних інвесторів від участі в економіці країни. Ця ситуація може відігравати ключову роль у зменшенні обсягів торгівлі та, відповідно, у скороченні митних надходжень, що є суттєвим викликом для економічного відновлення після вирішення конфлікту.

Такі фактори є ефективними інструментами для стимулювання міжнародної торгівлі та впливу на надходження митних платежів.

2.3 Аналіз факторів впливу надходжень митних платежів

Оцінка факторів впливу на надходження митних платежів має величезне значення для економічного розвитку країни та ефективного управління торгівлею. Перш за все, митні платежі є важливим джерелом доходів для державного бюджету, і їх аналіз дозволяє урядам прогнозувати та планувати фінансові ресурси. Оцінка впливу митних тарифів та торговельних політик на ці надходження допомагає формувати оптимальні стратегії для сприяння торговельному балансу та забезпечення стійкого економічного зростання.

Другий аспект важливості полягає у використанні митних платежів як інструменту регулювання торговельних відносин. Розуміння впливу мит на конкурентоспроможність внутрішнього ринку та національних виробників дозволяє урядам застосовувати ефективні заходи для захисту внутрішнього ринку та підтримки експортних можливостей. Такий аналіз сприяє створенню справедливих умов для внутрішніх та зовнішніх гравців.

Оцінка факторів впливу на митні платежі також виявляється важливою у боротьбі з контрабандою та підробками, забезпечуючи ефективний контроль та управління торговельними потоками. Це сприяє створенню стійкої та чесної міжнародної торгівлі. Загалом, такий аналіз не лише допомагає максимізувати

митні надходження, але і формує основу для розроблення ефективної митної політики, яка сприяє економічному розвитку та конкурентоспроможності країни.

Для аналізу факторів розглянемо ряд факторів що впливають на надходження митних платежів за кожний місяць починаючи з 2020 року. Також у місячному періоді доступні дані про надходження ПДФО та курсу іноземної валюти (для дослідження використали курс долара). Дані про ВВП доступні щоквартально, а про кількість імпортерів та експортерів та їх галузі доступні лише до 2021 року включно. Також розглянемо як фактори впливають на надходження митних платежів.

Розглянемо детальніше щомісячні надходження митних платежів починаючи з 2020 року.

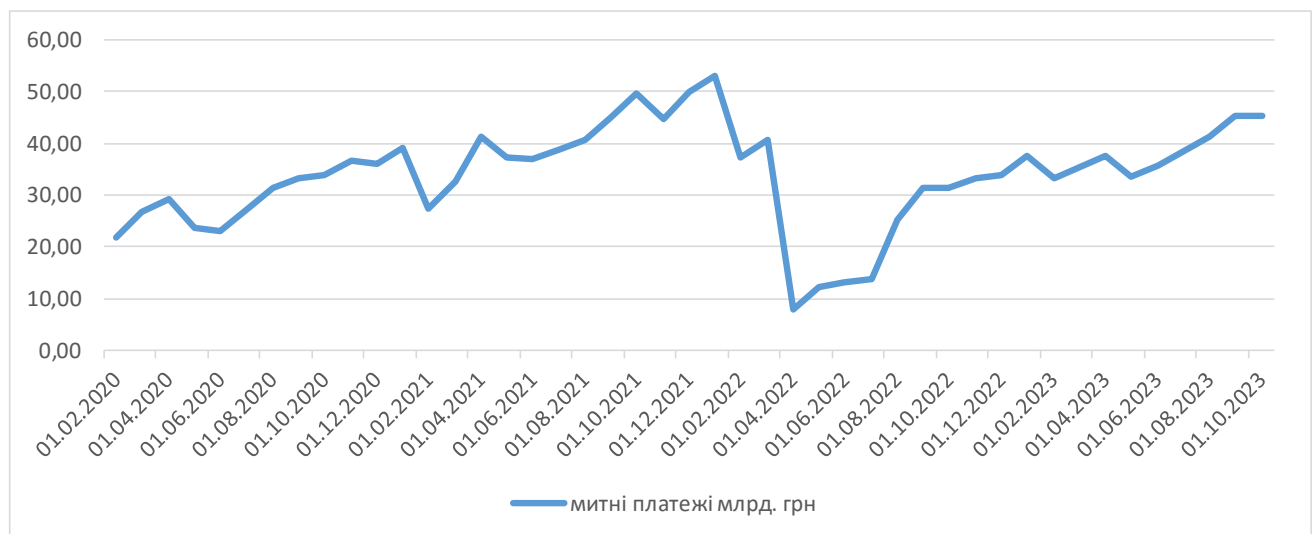

Рисунок 2.10 – Місячні надходження митні платежі в доходах бюджету України за 01.02.2020 – 01.10.2023 рр. у млрд. грн.

Джерело: розроблено автором за даними [17-22, 13]

Так за даними рисунка 2.10 можемо побачити, що у місячних надходженнях митних платежів найбільші надходження були припали на 01.01.2022 року та становили 52,98 млрд. грн, а найменші надходження були станом на 01.03.2023 становили 7,88 млрд. грн. Тепер доцільно розглянути які ж фактори вплинули на такі значення щомісячних надходжень митних платежів.

До повномасштабного вторгнення факторами, що впливали на надходження митних платежів до бюджету України були: коливання курсу валют та зростання учасників ЗЕД. Якщо розглядати кількість учасників, то їх вплив прямий: чим

більша кількість учасників, тим більша кількість здійснюваних операцій, а отже й збільшення надходжень митних платежів. Також на період до повномасштабного вторгнення не проводились суттєві зниження митних ставок, окрім виконання України угоди про вільну торгівлю з ЄС, ціль якої стоїть у поступовому зниженні ставок мита на товари, країна походження яких, знаходиться на митній території Європейського Союзу.

Найбільше учасників експортних операцій переважають у таких галузях: оптова та роздрібна торгівля (у 2020 році – 37%, у 2021 – 38% від усієї кількості учасників), переробна промисловість (у 2020 році – 41%, а у 2021 – 40%) та сільське господарство (у 2020 році – 12%, а у 2021 році – 11%).

Найбільше учасників імпорتنих операцій переважають у таких галузях: оптова та роздрібна торгівля (у 2020 році – 57%, у 2021 – 58% від усієї кількості учасників), транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність(у 2020 та 2021 році – 5%), переробна промисловість (у 2020 та у 2021 – 21%).

Першим фактором, що вплинув на зменшення надходжень митних платежів є військовий стан, що був запроваджений 24 лютого 2022 року. Повномасштабне вторгнення та військові дії на території України спричинили майже повне зупинення зовнішньоторговельні операції в Україні.

Після запровадження військового стану, товари призначені для військових не підлягали сплати митних платежів, таким чином автівки, дрони, індивідуальні засоби захисту та інші засоби та прилади, що призначені для Збройних Сил України проходили митний контроль без митного оподаткування.

У середині березня 2022 року Рада ухвалила закон про додаткові податкові стимули для підтримки бізнесу під час війни, спрямований, зокрема, на утримання цін на паливо. Згідно з ним, тимчасово, на період дії воєнного стану, на паливо встановлювали нульовий акциз і ПДВ у 7% , яка раніше становила 20%.

У квітні 2022 року уряд України запустив нульове розмитнення авто, для забезпечення ввезення палива на території України, що вплинуло на формування надходжень. Так у квітні 2022 року до бюджету надійшло 12,33 млрд. грн, а по закінченню нульового розмитнення авто у червні, то до бюджету України в липні

місяці надійшло 25,33 млрд. грн. Однак необхідно відмітити, що у квітні надходження мита становили 0,41 млрд. грн, а у липні місяці виросли до 2,03 млрд. грн. Також у листопаді відбулись зміни у законодавстві, що дали змогу розмитнювати генератори та павербанки для населення без сплати митних платежів. Так, під час дії даної преференції бачимо незначний приріст митних платежів до моменту її завершення. Таким чином можемо побачити, що зміни у законодавстві адаптовані під складні ситуації спричиняють сповільнення росту надходжень митних платежів до бюджету.

З 1 липня 2023 року рівень податків на пальне повертається на довоєнний рівень: ПДВ - до 20%, акциз на бензин - до 213 EUR, на дизпаливо - до 140 EUR за 1000 л., що збільшує надходження від акцизного податку.

Для повної оцінки факторів впливу на надходження митних платежів використаємо лінійну регресію і щомісячні дані факторів впливу. Для створення лінійної регресії скористаємось програмою RStudio, використовуючи дані про фактори впливу.

Лінійна регресія має такий вигляд:

$$\text{Duties_payments} = \text{GDP} + \text{Trend} + \text{war} + \text{Car_0}, \text{ data Data Andr}$$

Таблиця 2.2 – Модель лінійної регресії впливу факторів на надходження митних платежів

	Коефіцієнт впливу	Стандартна похибка	t-value	Pr(> t)	Значущість фактору
(Intercept)	7.408e+00	6.159e+00	1.203	0.238123	
GDP	1.943e-05	7.109e-06	2.733	0.010279	*
Trend	6.654e-01	1.525e-01	4.363	0.000132	***
War	-1.603e+01	3.332e+00	-4.812	3.68e-05	***
Car_0	-1.457e+01	2.949e+00	-4.940	2.55e-05	***

Джерело розроблене автором за власним розрахунком

Проведено аналіз лінійної регресії, де досліджуються взаємозв'язки між різними змінними, зокрема між залежною змінною Duties_payments (митні платежі) та незалежними змінними GDP (ВВП), Trend (Тренд), War (Стан війни) і

Car_0 (нульове розмитнення транспортних засобів). Давайте розглянемо кожен аспект виводу більш детально.

Оцінка коефіцієнта GDP вказує на зміну у митних платежах при зміні GDP. Враховуючи невелике значення оцінки ($1.943e-05$), можна вважати, що вплив GDP на митні платежі є досить невеликим. T-значення показує наскільки статистично значущою є оцінка. У нас t-значення досить велике, що свідчить про статистичну значущість впливу GDP на митні платежі. P-значення вказує на ймовірність того, що оцінка не відрізняється від нуля. У вашому випадку p-значення менше 0.05, що вказує на статистичну значущість впливу GDP на митні платежі.

Таким чином, на підставі отриманих результатів, можна вважати, що збільшення GDP призводить до незначного збільшення митних платежів.

Коефіцієнт тренду відображає помісячну зміну обсягу митних платежів у напрямі зростання. Оцінка цього коефіцієнта вказує на очікувану зміну у митних платежах при зміні Trend. У нашому випадку, оцінка становить $6.654e-01$, що є позитивним значенням. Це означає, що збільшення значення Trend призведе до збільшення митних платежів. У нашому випадку t-значення досить велике, що свідчить про статистичну значущість впливу Trend на митні платежі. У нашому випадку p-значення дуже низьке (менше 0.05), що вказує на статистичну значущість впливу Trend на митні платежі.

Таким чином, на підставі отриманих результатів дізнались, що збільшення значення Trend призводить до збільшення надходжень митних платежів.

Коефіцієнт War. Оцінка цього коефіцієнта становить $-1.603e+01$, що вказує на зменшення у митних платежах при збільшенні War на одиницю. У нашому випадку, оцінка є від'ємною, що свідчить про те, що стан війни асоціюються зі зменшенням митних платежів. У вашому випадку t-значення досить велике (від'ємне), що свідчить про статистичну значущість впливу War на митні платежі. У вашому випадку p-значення дуже низьке (менше 0.05), що вказує на статистичну значущість впливу War на митні платежі.

Отже, на підставі отриманих результатів, можна висунути припущення, що стан війни впливає на зменшення надходжень митних платежів.

Стосовно коефіцієнта Car_0, то у нашому випадку, оцінка становить - 1.457e+01 та є від'ємною, що свідчить про те, що збільшення значення Car_0 асоціюється із зменшенням митних платежів. У нашому випадку р-значення дуже низьке (менше 0.05), що вказує на статистичну значущість впливу Car_0 на митні платежі. У вашому випадку t-значення досить велике (від'ємне), що теж свідчить про статистичну значущість впливу Car_0 на митні платежі.

Отже, на підставі отриманих результатів, можна висунути припущення, що збільшення значення Car_0 призводить до зменшення надходжень митних платежів.

Отже, отримані результати підтверджують значущий вплив факторів, таких як GDP, Trend, War і Car_0, на Duties_payments (митні платежі).

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ АДМІНІСТРУВАННЯ МИТНИХ ПЛАТЕЖІВ В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОГО ВІЙСЬКОВОГО ВТОРГНЕННЯ

3.1 Можливості застосування зарубіжного досвіду покращення адміністрування митних платежів

Глобалізаційний процес, який діє як каталізатор розвитку світової економіки, представляє собою вагомий фактор для подальшого прискорення міжнародної співпраці та торгівлі. Висловлене бажання України приєднатися до європейської спільноти стає потужним імпульсом для проведення соціально-економічних трансформацій. Здійснення цього прагнення вимагає ефективного міжнародного співробітництва, зокрема в контексті адміністрування митних платежів.

Орієнтація України на процеси євроінтеграції та відкриття зовнішньоекономічної діяльності є сучасним викликом для розвитку внутрішньої економіки. Спрямованість країни на досягнення високих європейських стандартів вимагає удосконалення системи адміністрування митних платежів. Це стає важливою складовою, оскільки ефективна митна служба виступає як необхідний елемент для забезпечення виконання міжнародних стандартів та вимог [48].

В умовах динамічної цифрової трансформації Державна митна служба України має імплементувати кращі світові практики в галузі митного оформлення та контролю. Це включає в себе впровадження сучасних технологій, цифровізацію процесів, а також управління митними ризиками. Тісна взаємодія зі світовим співтовариством та адаптація передового досвіду з інших країн є стратегічно важливою для ефективної реалізації міжнародних зобов'язань та забезпечення сталого розвитку країни в умовах глобальної економічної інтеграції.

Міжнародний досвід управління митними платежами включає в себе різноманітні стратегії та практики, які сприяють ефективності роботи митних служб та вдосконаленню процесів збору мита та здійснення контролю. Деякі основні аспекти цього досвіду охоплюють:

1. електронне мито та автоматизація:

- використання електронних платіжних систем для представлення митних декларацій та автоматизації процедур митного контролю

- впровадження технологій для оперативної та ефективної обробки митних документів.

2. інтеграція з іншими системами:

- взаємодія митних служб з іншими державними та фінансовими системами для швидкого та точного обміну інформацією.

- забезпечення сумісності з міжнародними стандартами.

3. ефективне використання аналітики та штучного інтелекту:

- застосування аналітичних інструментів та штучного інтелекту для прогнозування митних ризиків та оптимізації процесів.

- впровадження систем моніторингу для виявлення аномалій та недоліків.

4. співпраця з бізнес-спільнотою:

- залучення представників бізнесу до розробки та вдосконалення процедур митного контролю.

- регулярні консультації та обмін інформацією для забезпечення взаєморозуміння та співпраці.

5. система ризик-менеджменту:

- впровадження ефективної системи управління митними ризиками для ідентифікації та обробки високоризикових операцій.

- застосування стратегій та методів для зменшення митних порушень та шахрайства.

6. транспарентність та відкритість:

- забезпечення доступу до інформації щодо митних процедур та тарифів для підприємств та громадян.

- посилення прозорості та відкритості у взаємодії зі суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності.

Застосування зарубіжного досвіду у цих напрямках може сприяти оптимізації митних процесів, забезпеченню високої ефективності та зменшенню адміністративних бар'єрів для міжнародної торгівлі [25].

Митні служби багатьох європейських країн в даний час активно використовують систему ASYCUDA та її національні варіації. ASYCUDA є універсальною автоматизованою системою управління митними даними, що охоплює всі аспекти процесів митного оформлення. Ця інформаційно-комунікаційна технологія (ІКТ) розроблена для реформування митних процедур у країнах з високим та середнім рівнем доходів. Ця система автоматизує та спрощує процеси. ASYCUDA має значний вплив на електронний бізнес та урядові транзакції, що робить міжнародну торгівлю більш доступною та ефективною для підприємств з країн, які розвиваються. У все більшій кількості країн ASYCUDA виступає як основна система для створення єдиного вікна для міжнародної торгівлі, торгових порталів, навчання управлінню портами та реалізації транзиту та управління коридорами [47].

Програмне забезпечення ASYCUDA може працювати у різних конфігураціях апаратного забезпечення в середовищі «клієнт-сервер». Дані транзакцій і управління зберігаються у реляційній системі управління базами даних. Система враховує всі міжнародні стандарти митного оформлення відповідно до встановлених норм ISO, Всесвітньою митною організацією та Організацією Об'єднаних Націй. Важливою характеристикою ASYCUDA є його гнучкість, яка дозволяє налаштовувати систему з урахуванням національних особливостей різних митних режимів, тарифів, митних правил і законодавства. Ця адаптивність створює передумови для успішного впровадження системи ASYCUDA в більш як 90 країнах світу. Серед користувачів ASYCUDA велику роль відіграють європейські країни, такі як Велика Британія, Королівство Нідерланди, Франція, Литва, Латвія, Молдова та інші [50].

Аналізуючи зарубіжний досвід, цікаво порівняти митні стратегії двох країн і визначити, як їхнє реформування впливає на процес сплати митних платежів (табл. 1).

Таблиця 3.1. Порівняльна характеристика митної політики Грузії та Польщі.

Показник	Грузія	Польща
Нормативно-правові акти в галузі митної справи	Митний Кодекс Грузії	Митний Кодекс ЄС
Ставки ввізного мита	0%, 5% та 12%. Міністерство економічного розвитку визначає перелік товарів для кожної з трьох тарифних категорій, що сприяє зменшенню випадків порушень митного законодавства та зниженню митної вартості.	При вступі до ЄС, Польща втратила право самостійно встановлювати митні ставки у торговельних відносинах з іншими країнами.
Заходи та наслідки реформування митної системи	Об'єднання митної та податкової службі спрямоване на зменшення кількості контролюючих органів. Також передбачається спрощення митних документів та їхнє скорочення. Скасування квот на імпорту та експорт має на меті збільшення обсягів експортно-імпортуних потоків і, відповідно, підвищення доходу до бюджету. Впровадження системи автоматичної обробки декларацій "ASYCUDA" також є однією з запропонованих заходів.	Скасування урядової адміністрації призвело до делегування регіональним митним адміністраціям компетенції у справах, пов'язаних із порушенням митних норм. Також була анульована посада головного митного інспектора, а кількість митних управлінь і відділів була зменшена.

Джерело: розроблено автором за даними [47]

На мою думку, для ефективного збору митних платежів доцільними є заходи щодо скорочення кількості документів для митного оформлення, як це було реалізовано в Грузії, що призвело до скорочення часу проходження митних процедур. Одночасно необхідними елементами адміністрування митних платежів є митна експертиза, оцінка митної вартості та контроль за правильністю кодування товарів, з метою забезпечення повноти та коректності надходження платежів до бюджету. Саме ці аспекти пов'язані із найактуальнішими проблемами, які виникають у контексті нарахування або неповного адміністрування митних платежів. Цей показник виступає базою для розрахунку обсягів митних платежів при перетині товарів через митний кордон України.

Однією з провідних у світовому рейтингу ефективності митних служб є митна служба Сінгапуру, що входить до складу Міністерства фінансів. Її основне завдання полягає у створенні сприятливих умов для зовнішньоекономічної діяльності, спрощенні митних процедур та ефективному контролю за доходами держави в сфері зовнішньоекономічної діяльності. Останню реформу митної служби Сінгапуру завершили 1 квітня 2003 року, коли було створено єдиний контролюючий орган на базі акцизного та митного управлінь. Цей орган отримав завдання контролювати дотримання митного законодавства, сприяти розвитку торгівлі, проводити аудит суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, формувати дані торговельної та митної статистики, видавати дозволи та ліцензії, а також боротьбу з ухиленням від сплати митних платежів.

Однією з ключових складових успіху Сінгапуру у галузі митного адміністрування є вибір стратегії активного розвитку інформаційного забезпечення та впровадження інноваційних ІТ-технологій. Цей напрямок був обраний ще в 1980 році, коли була утворена національна рада по комп'ютеризації під егідою Міністерства фінансів. Починаючи із середини 1980-х років, уряд Сінгапуру вирішив спростити та систематизувати процедури, пов'язані з зовнішньоекономічною діяльністю та митним обслуговуванням. Ця ініціатива ставила за мету зміцнення позицій Сінгапуру як міжнародного торговельного центру та поліпшення обставин зовнішньої торгівлі. З цією метою були утворені спеціальні комітети, що включали представників вищих урядових посадовців і провідних фігур торговельного бізнесу, для забезпечення ефективного використання інформаційних технологій у перегляді та удосконаленні законодавчих норм і процедур у сфері торгівлі.

Результатом їхньої діяльності було ініціювання на початку 1986 року створення світової першої електронної загальнонаціональної системи подання торговельної та митної документації, яка працювала за принципом "Єдиного вікна". В тестовому режимі вона була впроваджена вже з 1 січня 1989 року, а повноцінно функціонувати почала з червня цього ж року, отримавши назву TradeNet. Завдяки новаторському використанню інформаційних технологій вдалося підвищити

ефективність роботи контролюючих органів та скоротити фінансові й часові витрати декларантів. Основні переваги використання системи TradeNet представлені у таблиці 3.2.

Таблиця 3.2 Порівняльна характеристика переваг використання системи TradeNet

Вид операційної діяльності	В ручному режимі	Через TradeNet
Подання документів	Через уповноважених осіб	Особисто, не виходячи з кабінету
Час подання документів	Лише в робочий час	Цілодобово, без вихідних
Кількість відвідувань контролюючого органу	По 2 рази для кожного поданого документу	Не потребує
Кількість екземплярів документу	До 35 одиниць	Один
Термін розгляду заявки	Від 4 годин до 2 днів	Протягом 10 хвилин
Ввіз/вивіз товарів, що оподатковуються митом	Подача окремого пакету документів для митниці	Митниця автоматично отримує подані в систему документи
Ввіз/вивіз товарів, що підпадають під обмеження	Подача окремого пакету документів контролюючому органу	Контролюючий орган автоматично отримує подані в систему документ
Збір за внесення документів	10-20 доларів Сінгапуру	2,88 доларів Сінгапуру
Утримання митних платежів	Банківський чек	Автоматичне списання з банківського рахунку платника

Джерело: розроблено автором за даними [8]

Основні стратегії використання системи TradeNet митною службою Сінгапуру включають такі аспекти:

- автоматизована обробка декларацій в режимі онлайн з можливістю особистого втручання митника для призупинення розгляду, затвердження або відмови у затвердженні декларацій, а також обробка певних типів заявок на отримання дозволів та свідоцтва про походження товарів;

- інформація, накопичена в "єдиному вікні", є основною складовою для забезпечення інформаційної підтримки системи аналізу та управління митними ризиками;

- онлайн-запити та завантаження заявок для отримання дозволів та свідоцтва про походження товарів здійснюються з урахуванням вимог і критеріїв митного законодавства;

- підтримка в робочому поточному стані в режимі он-лайн інформації про коди товарів, імпортерів, експортерів, ліцензії тощо;

- взаємодія із внутрішніми інформаційними системами контролюючих органів полягає у передачі файлів та звітів для комплексного аналізу і узагальнення інформації, а також у формуванні баз даних щодо виданих дозволів, таких як для експортерів, імпортерів, декларантів і митних брокерів;

- створення регулярних статистичних інформаційних масивів та формування звітів за запитами стартувало у 2007 році. На той час Митницею Сінгапуру було прийнято рішення про розширення можливостей системи TradeNet, використовуючи ІТ-платформу TradeXchange. Це розширення фінансувалося шляхом змішаної форми, яка включала державний та приватний капітал.

В результаті відкритого конкурсу право на адміністрування та подальше вдосконалення "Єдиного вікна" Сінгапуру отримала компанія CrimsonLogic Pte Ltd. Змішана форма власності надає Митниці Сінгапуру можливість використовувати експертизу та знання компаній, які спеціалізуються на ІТ-технологіях. У свою чергу, приватний бізнес може забезпечити собі прибуток та повернути свої інвестиції через збори за оформлення митної та торгівельної документації в системі TradeNet. Такі збори включають:

- місячна плата за користувацький обліковий запис складає 20 сінгапурських доларів.

- вартість кожної операції в системі TradeNet становить 2,88 сінгапурських долара, включаючи встановлені державою збори. TradeXchange значно полегшила обмін бізнесовою та регуляторною інформацією, дозволяючи надавати комплексні послуги, такі як управління ланцюжками поставок, підготовка торгівельної документації, фінансування та страхування вантажів. Процедура подачі митних декларацій в системі TradeNet була значно спрощена. Ефективність системи TradeNet підтверджена часом [8].

Важливим чинником, що сприяє підвищенню ефективності адміністрування митних платежів і ускладнює можливість ухилення від сплати мит, є здійснена система обміну інформацією та спільна перевірка між податковими і митними органами. Ця усталена практика сприяє ефективній взаємодії між різними ланками

та контролюючими органами, ускладнюючи можливість недобросовісних дій учасників міжнародної торгівлі.

Міжнародний досвід підтверджує, що впровадження ефективної системи взаємодії між митними і податковими органами призводить до стабільного підвищення ефективності фіскальних функцій. Співпраця між митницями і податковими службами призводить до збільшення доходної частини державного бюджету, оскільки спостерігається зменшення кількості економічних злочинів, зокрема фіскальних. Водночас ця взаємодія стимулює добросовісних учасників зовнішньої торгівлі та взагалі сприяє покращенню макроекономічних показників національної економіки і умов міжнародної торгівлі між країнами. Ця співпраця може сприяти розширенню зовнішньоторговельних зв'язків країни та поліпшити умови торгівлі шляхом спрощення експортно-імпортних операцій для добросовісних учасників.

Інформація, що наявна у митних та податкових органах, взаємно доповнюється. Митні установи збирають дані про зовнішньоторговельні операції та інформацію про закупівлю та реалізацію товарів на внутрішньому ринку. Висока ефективність митного адміністрування можлива завдяки впровадженню глобальної інформаційної хмари, яка об'єднує дані ресурсів країн-партнерів, тобто системи міжвідомчої електронної взаємодії на міжнародному рівні.

Всесвітня митна організація (WCO) акцентує на необхідності такого міжвідомчого співробітництва для забезпечення справедливого та ефективного збору державних доходів. Україна вже розпочала реалізацію цих принципів, вступивши до Конвенції про процедуру спільного транзиту, що є основою для переміщення товарів між 36 країнами. Інтегрована інформаційна система NCTS (New Computerized Transit System) є ключовим елементом цієї Конвенції, дозволяючи обмінюватися митною інформацією між Україною та іншими 35-ма країнами. Митниці учасниць Конвенції користуються єдиним транзитним документом у цій системі. Це надає їм змогу ефективно контролювати транзитні переміщення товарів на кожному етапі транспортування. Положення Конвенції

сприяють уникненню шахрайства з документацією, підвищуючи загальний рівень безпеки митних перевезень [5].

У контексті наростаючої взаємодії в торговельних відносинах між країнами митні служби всіх держав стикаються з викликом забезпечення балансу між ефективністю системи митного контролю та оперативним реагуванням на потенційні ризики, які можуть виникнути під час митного оформлення. Зокрема, інтеграція України до Європейського союзу вимагає переосмислення вітчизняної системи митного контролю з урахуванням цифрових технологій, спрощення та гармонізації.

На сьогодні понад 60 країн світу впроваджують системи електронного декларування податкових платежів. Важливо зауважити, що створення та розвиток таких систем реалізується індивідуально кожною країною, зорієнтовано на власні потреби та стратегічні цілі. Наприклад, в Словенії система електронного декларування головним чином використовується для подання запитів на компенсацію податку на додану вартість при обміні товарами між країнами ЄС. Крім цього, слід відзначити, що дана система також надає можливість країнам, які не є членами Європейського Союзу, реєструватися та сплачувати ПДВ при онлайн-торгівлі в країнах ЄС. В Естонії та Ірландії також діє електронна система подання та сплати податків, що значно полегшує процес оподаткування для як платників, так і податкових органів. У цих країнах вже інтегровані інтернет-системи, що спрощують оподаткування [49].

Отже, використання системи електронного адміністрування ПДВ та інших податків спрощує цей процес, мінімізує ймовірність помилок і неточностей, полегшує ведення обліку і, що дуже важливо, дозволяє заздалегідь планувати витрати на сплату податків до бюджету. Франція є прикладом такої системи, де завдяки впровадженню електронного адміністрування податків можна автоматизовано розрахувати суму податків для сплати, відповідаючи на відповідні запитання та подавши необхідну інформацію, а також здійснювати планування податкових платежів у наступних періодах. Запровадження електронної системи адміністрування податків отримує підтримку та активну сприяння від Внутрішньо

європейської організації податкових адміністрацій (ІОТА) - міжнародної платформи, що вже протягом двадцяти років служить майданчиком для взаємодії між податковими органами різних країн Європи [23].

Унікальність досвіду Ірландії проявляється у тому, що Відомство доходів Ірландії виконує контрольні-перевірочні функції в митній сфері. Основний акцент робиться не на фіскальних завданнях, а на контролі та профілактичних заходах, спрямованих на інформування та підвищення обізнаності суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності щодо дотримання законодавства. Важливий аспект - прозоре декларування результатів їхньої діяльності. Одночасно з цим головною метою уряду Ірландії є стимулювання мешканців до відповідальної сплати податкових і митних платежів та уникнення можливих помилок у цьому процесі.

Велике значення приділяється електронному митному аудиту, який ґрунтується на перевірці достовірності даних за допомогою баз інформаційних комп'ютерних програм та електронних копій документів, які суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності представляють за запитом контролюючого органу. [9]. На нашу думку, ефективне використання митного пост-аудиту може допомогти виявити схеми, які регулярно використовуються для ухилення від сплати податкових і митних обов'язковосте. Крім того, цей підхід дозволяє визначити відповідні критерії ризиків для виявлення порушень митного законодавства. Таким чином, наразі для митних органів в Україні важливим є повноцінне тестування системи митного пост-аудиту, що сприятиме швидкому оформленню та випуску товарів у вільний обіг. Крім того, це сприятиме запобіганню втратам у державному бюджеті, підвищенню рівня адміністрування митних платежів і забезпеченню захисту внутрішнього ринку від недобросовісної конкуренції при імпорті товарів.

В умовах процесів євроінтеграції основні пріоритети в сфері державної митної політики направлені на підвищення ефективності митного контролю та спрощення митних процедур. Це досягається за допомогою впровадження інформаційних технологій, розширення співпраці між митницею та бізнесом,

удосконалення функціоналу електронної митниці (e-Customs), інтенсифікації використання концепції Смарт-митниці. Також, враховуючи міжнародний досвід організації та проведення митного контролю (аудиту), можна визначити конкретні рекомендації для впровадження в українській практиці. Зокрема, важливо враховувати такі заходи, як виконання вимог Митного кодексу України стосовно формування та функціонування Інституту уповноваженого економічного оператора. Варто зазначити, що в країнах Європейського Союзу (ЄС) надання статусу уповноваженого економічного оператора регулюється пропорційно економічному розвитку країни. Наприклад, у Німеччині надається близько 25% всіх сертифікатів у ЄС, у Нідерландах - 15%, у Швеції - 10%, у Франції - 9%, у Італії - 8%, у Великобританії - 7%. Отримання такого статусу передбачає проведення детальної перевірки діяльності підприємства митними органами.

Також, ефективна реалізація принципів комплексності та вибірковості митного контролю на всіх етапах ланцюга постачання є важливою. Це сприятиме:

- підвищенню рівня виявлення порушень митних правил та, в той же час, прискоренню проведення митних процедур.

- систематичне вдосконалення системи управління митними ризиками;

- збільшення ефективності інформаційно-аналітичної роботи митних органів через взаємодію з іншими національними та міжнародними контролюючими органами, спрямоване на оперативне реагування та протидію митним правопорушенням.

- розгортання широкого спектру заходів для покращення митної інфраструктури та програмно-технічного забезпечення митних органів, спрямоване на інтенсивний розвиток митної системи України.

- впровадження новаторських технічних засобів для митного контролю та активізація залучення кінологічних команд Державної митної служби України; підвищення рівня мотивації;

- підвищення фахової компетентності працівників митно-податкових органів, спрямоване на зменшення корупційних проявів.

– гармонізація митного законодавства в галузі контролю та управління ризиками з нормативами розвинених країн світу та інші аспекти, розгляд та аналіз міжнародного досвіду в адмініструванні митних платежів вказують на значний потенціал для впровадження покращень в українській системі. Зарубіжні практики, такі як використання сучасних інформаційних технологій, автоматизація та електронне оформлення митних декларацій, гнучкість управлінських процесів та ефективний ризик-менеджмент, є ключовими елементами, які можуть сприяти покращенню ефективності та прозорості в роботі митних служб.

Міжнародний досвід підтверджує, що впровадження таких інновацій сприяє швидшому та ефективнішому оформленню митних операцій, зменшенню адміністративних бар'єрів для бізнесу та ризиків корупції. Активна співпраця з бізнес-спільнотою та використання міжнародних стандартів управління та обміну інформацією є також важливими елементами. Реалізація цього досвіду в Україні може сприяти створенню більш ефективної та конкурентоспроможної системи адміністрування митних платежів, що в свою чергу сприятиме розвитку міжнародної торгівлі, залученню інвестицій та загальному економічному зростанню країни.

3.2 Шляхи та напрями подолання проблем адміністрування митних платежів в умовах повномасштабного військового вторгнення

В останні роки українська економіка пройшла серйозні випробування, спричинені як пандемією COVID-19, так і військовим вторгненням росії з лютого 2022 року. Ці події призвели до руйнівних змін, таких як знищення стратегічно важливих підприємств, зменшення рівня зайнятості, обмеження товарообороту на внутрішньому та міжнародних ринках. Внаслідок цього відзначається спад валютної та цінової стійкості, зменшення доходів державного бюджету і збільшення видатків на військові та соціальні потреби, що веде до росту

бюджетного дефіциту. Разом із зниженням товарообороту на зовнішніх ринках, виникає загроза зменшення надходжень коштів від митних платежів до державного бюджету. Такі складні обставини спричиняють також високий рівень смертності від військових дій та значні матеріальні збитки від руйнування комунальної інфраструктури.

Умови повномасштабного військового вторгнення створюють надзвичайно складні виклики для адміністрування митних платежів, оскільки національна економіка та торговельні потоки піддаються суттєвим турбуленціям та ризикам. Подолання проблем у цих умовах вимагає виважених стратегій та невідкладних заходів для забезпечення функціональності митної системи та збереження стабільності в економічному секторі [37].

Шляхи подолання проблем адміністрування митних платежів в умовах військового конфлікту можуть бути різноманітними. По-перше, важливо вжити заходів для забезпечення безпеки та функціональності митних постів, а також для захисту персоналу та інфраструктури від можливих загроз. По-друге, ефективна комунікація та співпраця з іншими галузями уряду, включаючи оборонні та економічні відомства, є ключовим чинником для управління кризовою ситуацією та відновленням нормального функціонування [32].

У зв'язку із воєнним станом та змінами, що відбулися, важливо, на нашу думку, забезпечити високу ефективність діяльності митних органів, враховуючи трійку критеріїв:

- спрощення та збільшення гнучкості митних процедур в умовах, критичних для національної економіки, з метою збереження або підвищення рівня зовнішньоторговельного обороту;

- впровадження заходів щодо протидії контрабанді та порушенням митного законодавства, спрямованих на скорочення "сірого імпорту" і збільшення надходжень до державного бюджету через оподаткування зовнішньоекономічної діяльності;

- забезпечення високоякісного надання митних послуг з метою досягнення максимальної задоволеності суб'єктів ЗЕД від співпраці з митними органами.

Таким чином, ефективність роботи митних органів в широкому розумінні полягає у їхній здатності надавати якісні митні послуги та здійснювати ефективний митний контроль для забезпечення оптимального обліку руху товарів через митний контроль України і збільшення доходів державного бюджету через оподаткування зовнішньоекономічної діяльності.

Також в Україні впроваджено систему електронного адміністрування ПДВ та електронного адміністрування реалізації пального. Був створений та введений в дію Електронний кабінет платника та автоматизована система митних послуг під назвою "Єдине вікно". Саме завдяки цим інноваціям сьогодні платники податків можуть користуватися електронним кабінетом платника, доступним на онлайн-платформах. У додаток до цього, платникам податків надано додаткову можливість отримати інформацію про сплату податків іншими учасниками системи за допомогою сервісу «Дізнайся більше про свого бізнес-партнера». Крім того, був створений інформаційно-довідковий ресурс у сфері оподаткування, який забезпечує доступ до нормативних та інформаційних документів, приймає письмові запити, формулює запитання та пропозиції. Нововведення також включає можливість використання електронного цифрового підпису та формування Єдиного вікна для подання електронної звітності [38].

Наразі це є лише експериментальним запуском таких сервісів, проте в майбутньому це може стати можливістю досягти високого рівня управління сплатою податків. Питання вдосконалення системи електронного адміністрування ПДВ надається особливої актуальності, оскільки за рахунок зменшення впливу людського фактору можна знизити "корупційність" цього податку. Крім того, впровадження цієї системи ставило перед собою наступні основні цілі:

- забезпечення неможливості здійснення незаконних схем повернення податку на додану вартість;
- знищення «податкових ям»;
- підвищення обсягу надходжень від оподаткування ПДВ до бюджету;
- скорочення числа податкових перевірок.

У сучасних умовах визначення стратегічних пріоритетів для розвитку системи адміністрування митних платежів в Україні неможливе без врахування зовнішнього впливу, такого як міжнародна економічна ситуація та регіональні особливості розвитку. Крім того, врахування територіального розташування України та обрання країною проєвропейського вектора розвитку також є ключовими аспектами в цьому контексті. У цьому контексті, тенденція до лібералізації системних міждержавних економічних взаємодій, що для України виявляється у вступі до Європейського Союзу, виступає каталізатором переформатування та трансформації економічних процесів і реформи митної системи [39]. Ці заходи передбачають:

- виключенням фізичних обмежень для вільного руху факторів виробництва;
- гармонізацією технічних стандартів і норм;
- лібералізацією та переформатуванням ринків державних замовлень;
- зменшенням податкових обмежень .

Важливим заходом митних органів стало впровадження протекціоністських заходів для регулювання експорту товарів, які є критично важливими для населення та Збройних Сил України. Серед цих заходів - скасування експортних квот на такі товари, як худоба, м'ясо, жито, овес, гречка, просо, цукор та сіль. Також було введено ліцензування на експорт м'яса курей, яєць та пшениці, що сприяє забезпеченню продовольчої безпеки країни в умовах воєнного стану. Ці заходи вказують на високий рівень ефективності роботи митних органів України в контексті забезпечення стратегічно важливих ресурсів та продуктів у важливий період для країни.

Використовуючи дані щодо експорту до України з країн-сусідів та основних торгових партнерів, а також імпорту за статистикою Національного банку України, можна відзначити неефективність контролю з боку митних органів. Це обумовлено фактами заниження митних оцінок, підміни інвойсів та інших порушень митних правил, на які не надається належна реакція зі сторони митних органів та інших

органів правопорядку в Україні. Для покращення організації адміністрування митних платежів необхідно реалізувати такі заходи:

- розгортання веб-порталу з відкритим доступом для подання митних декларацій на товари;
- забезпечення митних брокерів актуальною інформацією щодо митних платежів;
- скоротити час обробки шляхом вдосконалення технологічного забезпечення митних органів;
- пріоритетним завданням на найближчі роки є розвиток та вдосконалення митних ІТ-систем;
- вдосконалення поточних процедур та методів роботи в деяких операційних сферах для ефективної імплементації та дотримання митного законодавства, пристосованого до вимог Європейського Союзу;
- роз'яснення та усунення розбіжностей у сфері захисту прав інтелектуальної власності [47].
- покращення умов праці співробітників митниці для забезпечення їхньої мотивації;
- формування серед громадськості належного розуміння значення діяльності митниці у сфері адміністрування митних платежів;
- слід спростити процедуру повернення податку на додану вартість і дозволити використання податкових кредитів, що були сплачені до Державного бюджету України.
- необхідно остаточно узгодити митне законодавство України із законодавством ЄС, що передбачає приведення приблизно 20% правової бази в митній сфері у відповідність до правил ЄС та узгодження Митного кодексу України з Митним кодексом ЄС.
- запровадити посилення контролю та підвищення ефективності роботи митних органів;

- створити офіційний портал з відкритим доступом та нормативно-правове забезпечення щодо сплати ПДВ експортерами з використанням податкових кредитів.

Таким чином, на основі наданих даних та результатів лінійної регресії дослідженої у попередніх розділах, можна зробити наступні висновки щодо напрямків вдосконалення адміністрування митних платежів в умовах повномасштабного військового вторгнення:

1. Безпека та стійкість митних постів - з метою забезпечення нормального функціонування системи адміністрування митних платежів в умовах військового конфлікту, необхідно приділяти особливу увагу забезпеченню безпеки та стійкості митних постів, у тому числі використовуючи сучасні технології та заходи безпеки.

2. Автоматизація митних процесів - впровадження електронних та автоматизованих систем у процеси адміністрування митних платежів може допомогти покращити ефективність, зменшити адміністративні витрати та підвищити точність обробки даних.

3. Міжнародна співпраця та консультації - умови військового конфлікту часто вимагають спільних зусиль та обміну досвідом. Тому, важливо активізувати міжнародну співпрацю та залучення консультантів для надання підтримки та експертного аналізу ситуації.

4. Гнучке управління та адаптивні стратегії - у контексті невизначеності та швидких змін умов, важливо мати гнучкі управлінські підходи та здатність швидко адаптуватися до нових обставин для забезпечення стабільності митної системи.

5. Удосконалення процесів моніторингу та аналізу - регулярний моніторинг та аналіз результатів є важливим елементом удосконалення адміністрування митних платежів. Це дозволяє вчасно виявляти проблеми та реагувати на них.

Враховуючи ці напрямки, можна покращити ефективність та стійкість системи адміністрування митних платежів в умовах повномасштабного військового вторгнення, сприяючи відновленню економічної стабільності та безпеки країни, дозволить підвищити якість митного регулювання та вдосконалити

процес адміністрування митних платежів органами Державної митної служби України.

ВИСНОВКИ

Провідну роль в зовнішньоекономічних операціях відіграє митне оподаткування, основу якого займають митні платежі. До митних платежів належать: мито, акцизний податок, ПДВ із ввезених на митну територію товарів та послуг. Головним завданням митних платежів є наповнення дохідної частини бюджету України.

Мито можна розглядати як специфічний митний платіж, який вимагається лише при переміщенні товарів через митний кордон. Мито має багато спільного з непрямими податками, наприклад, як і акцизний податок, його сплачує споживач, і воно включається в ціну товару, що збільшує його вартість. З іншого боку, мито має виражений умовний характер, пов'язаний із переміщенням через митний кордон, що не дозволяє віднести його до чистих податків. Існують такі види мита: ввізне, вивізне, сезонне та особливі види мита (спеціальне, антидемпінгове, компенсаційне).

Акцизний податок допомагає державі збирати доходи та одночасно впливає на споживання товарів, які підлягають акцизному оподаткуванню, спонукаючи споживачів обмежувати свій споживчий попит на підакцизні товари.

Найбільш поширеними підакцизними товарами є автомобілі та нафтопродукти.

ПДВ із ввезених на митну територію України товарів є податком, який справляється на товари та послуги, що імпортуються в Україну з-за кордону. Ставка ПДВ із ввезених на митну територію товарів або послуг за особливих умов може бути 7% або 0%.

Роль митних платежів у наповненні дохідної частини бюджету є важливою та різноманітною, виконуючи функції як фінансового інструменту, так і інструменту економічної політики. Перш за все, митні платежі виступають як значущий джерело доходу для держави. Збори, отримані від імпорту та експорту товарів, становлять суттєвий внесок у бюджетні кошти, які можуть

використовуватися для фінансування різних сфер, таких як соціальна політика, освіта та охорона здоров'я.

Додатково, митні платежі виконують важливу роль у регулюванні торгівлі та економічного захисту країни. Введення митних тарифів та зборів допомагає стимулювати внутрішній виробництво, захищати внутрішній ринок від недобросовісної конкуренції, а також збалансовувати торговельний баланс. Ці інструменти митного контролю дозволяють країні регулювати обсяги імпорту та експорту, що в свою чергу впливає на зовнішньоекономічні показники.

Підводячи підсумок аналізу ролі митних платежів можемо сказати, що митні платежі у 2023 році займають 17,17% від усіх доходів держави та 40,96% від усіх податкових надходжень. У структурі митних платежів головним митним платежем є ПДВ, що завжди формує більше 75% митних платежів, акцизний податок – не більше 16%, а мито – не більше 10%. Якщо розглядати мито, то необхідно відмітити, що основу надходжень мита завжди формує ввізне мито, окрім 2015 року, де було запроваджено додатковий імпортний збір, який сформував 63% усіх надходжень мита. Серед акцизного податку найбільші доходи були від пального, що становлять станом на 01.10.2023 року 61,46%, або 46706,91 млн. грн.

До факторів, які впливають на надходження митних платежів в умовах повномасштабного вторгнення відносять: курс іноземної валюти, ВВП, ПДФО, кількість учасників зовнішньоекономічних операцій та їх галузі, зміна ставок митних платежів, преференції та пільги у законодавстві.

Ефективне використання митних платежів може сприяти створенню стабільного економічного середовища та сприяти інвестиційній активності. Збалансована митна політика сприяє розвитку бізнесу та забезпеченню рівних умов для внутрішніх та зовнішніх гравців. Такий підхід сприяє стабільності економіки та створює умови для стійкого економічного росту.

Провівши аналіз впливу факторів на надходження митних платежів, отримали результати, які підтверджують значущий вплив економічних та соціальних факторів, таких як GDP, Trend, War і Car_0 на надходження митних платежів до дохідної частини бюджету.

Подальший шлях розвитку збільшення ролі митних платежів лежить у використанні сучасних методів, які вже застосовуються у інших країнах. Наприклад інтеграція з іншими системами митного оподаткування для кращої взаємодії між державними та фінансовими системами. Застосування штучного інтелекту для прогнозування митних ризиків та оптимізації митних процесів. Також необхідно тісно співпрацювати з бізнесом для розробки та вдосконалення процедур митного контролю, а також проведення консультацій. Забезпечення доступу до інформації щодо митних процедур та тарифів для підприємств та громадян.

Узагальнюючи, роль митних платежів у наповненні бюджету є невід'ємною та багатогранною, враховуючи їх фінансовий внесок і функцію регулювання торгівлі. Ефективне управління цим інструментом дозволяє країні досягати фінансової стабільності та розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Митний кодекс України : Кодекс України від 13.03.2012 р. № 4495-VI : станом на 7 листоп. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text> (дата звернення: 05.09.2023).
2. Податковий кодекс України : Кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI : станом на 23 листоп. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 05.09.2023).
3. Батанова Л. О. Адміністрування митних платежів : навч.-метод. посіб. (для студентів денної та заочної форм навчання) Чернівці, 2018. 88 с. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/20419> (дата звернення: 05.12.2023).
4. Биков І. О. Формування інституту митної вартості в митному законодавстві. Митна справа. 2015. № 2. С. 72–82. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ms_2015_2_13 (дата звернення: 03.11.2023)
5. Бороденко Т. Сучасний стан адміністрування митних платежів в Україні. *Grail of Science*. 2023. № 24. С. 84–90. URL: <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.17.02.2023.009> (дата звернення: 05.12.2023).
6. Волосович С. В. Оподаткування зовнішньоекономічної діяльності: навч. посіб. К. : Атіка. 2009. 288 с.
7. Герчаківський С. Д. Митна справа. Навч. посіб. Тернопіль: Вектор, 2020. 316 с. (дата звернення: 28.11.2023).
8. Гребельник О. П. Основи зовнішньоекономічної діяльності : підручник Київ : Видавництво «Центр учбової літератури», 2008. – 432 с.
9. Гуцул І. Імплементация досвіду зарубіжних країн в українську практику митного контролю. *Економіка та суспільство*. 2021. № 28. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-28-47> (дата звернення: 05.12.2023).
10. Гуцул І., Базовський В. Напрями Удосконалення адміністрування митних платежів зовнішньоекономічної діяльності в Україні. *Збірник матеріалів Десятої заочно-дистанційної наукової конференції студентів і молодих вчених*. 2023. Тернопіль. С.79-83. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/48291/1/> (дата звернення: 05.12.2023).

11. Давидовська Т.Г. Науково-методичні засади адміністрування митних платежів. С.32-34. Збірник наукових праць за матеріалами Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції «Теоретичні та практичні аспекти стійкого розвитку економіки України». URL: <https://financial.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/10/2019-Zbirnik-stud-Verstka.pdf#page=32> (дата звернення: 05.12.2023).
12. Державна митна служба України. ВІ – Показники зовнішньої торгівлі України. URL: <https://bi.customs.gov.ua/uk/trade/payments> (дата звернення: 03.11.2023).
13. Державний бюджет. *Офіційний сайт Міністерства фінансів України*. URL: <https://mof.gov.ua/uk/state-budget> (дата звернення: 03.12.2023).
14. Деякі питання здійснення митного контролю та митного оформлення товарів, зокрема транспортних засобів, в умовах воєнного стану : Постанова Каб. Міністрів України від 20.03.2022 р. № 330. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/330-2022-п#Text> (дата звернення: 02.12.2023).
15. Деякі питання митного оформлення окремих товарів, що ввозяться на митну територію України у період дії воєнного стану : Постанова Кабінету Міністрів України від 09.03.2022 р. No 236. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/236-2022-п#Text> (дата звернення: 25.10.2023).
16. Деякі питання пропуску гуманітарної допомоги через митний кордон України в умовах воєнного стану : Постанова Кабінету Міністрів України від 01.03.2022 р. No 174. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/174-2022-п#Text> (дата звернення: 25.10.2023).
17. Доходи державного бюджету у 2020 році. *Офіційний сайт Міністерства фінансів України*. URL: <https://mof.gov.ua/uk/current-year-budget-information> (дата звернення: 03.12.2023).
18. Доходи державного бюджету у 2021 році. *Офіційний сайт Міністерства фінансів України*. URL: <https://mof.gov.ua/uk/budget-process-projects-declaration> (дата звернення: 03.12.2023).

19. Доходи державного бюджету у 2022 році. *Офіційний сайт Міністерства фінансів України*. URL: https://mof.gov.ua/uk/budget_2022-538 (дата звернення: 03.12.2023).

20. Доходи державного бюджету у 2023 році. *Офіційний сайт Міністерства фінансів України*. URL: https://mof.gov.ua/uk/budget_2023-582 (дата звернення: 03.12.2023).

21. Доходи державного бюджету у попередніх роках. *Офіційний сайт Міністерства фінансів України*. URL: <https://mof.gov.ua/uk/previous-years-budgets> (дата звернення: 03.12.2023).

22. Доходи державного бюджету України в 2023. *Офіційний сайт Міністерства фінансів України*. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/income/> (дата звернення: 01.12.2023).

23. Корнійчук Н.І. Проблеми та напрями вдосконалення митного контролю і митного аудиту. *Економіка та митно-правові відносини*. 2019. Вип. 9-10. С. 64–70

24. Курс валют НБУ. *Веб-сайт*. URL: <https://finance.i.ua/nbu/?d=31&m=12&y=2023> (дата звернення: 05.12.2023).

25. Люба, О. Митна вартість товару: проблемні аспекти та шляхи їх вирішення [Текст] / Оксана Люба // *Вісник економіки*. – 2022. – № 2. – С. 171-185. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/46007> (дата звернення: 03.11.2023).

26. Мартинюк І. В., Дубовик О. Ю. Адміністрування митних платежів в Україні за групами товарів згідно з УКТ ЗЕД. *Економіка та держава*. 2021. № 11. С. 84–89. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/11_2021/16.pdf (дата звернення: 05.12.2023).

27. Офіційний сайт ДПС України. URL: <https://tax.gov.ua>. (дата звернення: 05.12.2023).

28. Митна статистика України: навч. посібник у 10 т. / ред. рада: П. В. Пашко, О. Ю. Ушаков, В. М. Краєвський, та ін.; Університет державної фіскальної служби України, Ірпінь : «УДФСУ», 2020. Т.135. 380 с.

29. Митні платежі. Види митних платежів. *Веб-сайт*. URL: <https://ua-broker.com/shcho-potribno-znaty/> (дата звернення: 05.12.2023).
30. Оніщик Ю. В. Митні платежі як системоутворювальні категорії митного законодавства України та Європейського Союзу. *Нове українське право*. 2022. Т. 2, № 6. URL: <http://newukrainianlaw.in.ua/index.php/journal/article/view/397/351> (дата звернення: 12.07.2023).
31. Оніщик Ю. В. Правова конструкція «митні платежі»: проблеми сучасної інтерпретації. *Вісник Академії праці, соціальних відносин і туризму*. 2016. № 3–4. С. 23–28.
32. Острікова Т. Двобій з митними проблемами: чотири нищівні удари. *Економічна правда*. 09.08.2019. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2019/08/9/650376/> (дата звернення: 03.11.2023).
33. Підакцизні товари під час війни. Чому їх накрила тінь? *New voice*. 05.02.2023. URL: <https://biz.nv.ua/ukr/markets/pidakcizni-tovari-pid-chas-viyni-vidiyshli-u-tin-rinku-tyutyunu-yalkogolyu-50301137.html> (дата звернення: 30.10.2023).
34. Плани та звіти роботи за 2020-2022 рр. Офіційний сайт державної митної служби України. URL: <https://customs.gov.ua/plani-ta-zviti-roboti> (дата звернення: 30.10.2023).
35. Податкова політика в системі регулювання економікою. [Електронний ресурс] URL: <http://readbookz.com/book/115/3023.html> (дата звернення: 08.11.2023).
36. Податок на додану вартість: розміри ставок. *Веб-сайт*. URL: <https://cvp.tax.gov.ua/media-ark/news-ark/491487.html> (дата звернення: 15.07.2023).
37. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства на період дії воєнного стану : Закон України від 24.03.2022 р. № 2142-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2142-20#Text> (дата звернення: 10.12.2023).

38. Про застосування заборони ввезення товарів з Російської Федерації : Постанова Каб. Міністрів України від 09.04.2022 р. № 426 : станом на 17 черв. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/426-2022-п#Text> (дата звернення: 02.12.2023).

39. Про заходи щодо стабілізації платіжного балансу України відповідно до статті XII Генеральної угоди з тарифів і торгівлі 1994 року : Закон України від 28.12.2014 р. № 73-VIII : станом на 1 січ. 2016 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/73-19#Text> (дата звернення: 05.12.2023).

40. Про зовнішньоекономічну діяльність : Закон України від 16.04.1991 р. № 959-XII : станом на 4 берез. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12#Text> (дата звернення: 05.12.2023).

41. Про Митний тариф України : Закон України від 19.10.2022 р. № 2697-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-20#Text> (дата звернення: 05.12.2023).

42. Прокіпчук , Л. (2019). Досвід Європейського Союзу у питаннях адміністрування митних платежів: теоретичні основи та практичні рекомендації. *Bulletin of Sumy National Agrarian University*, (3(81), 71-75. URL: <https://doi.org/10.32845/bsnau.2019.3.12> (дата звернення: 02.12.2023).

43. Семенова М. Податкові та митні пільги воєнного часу для бізнесу. *Liga zakon*. URL: https://biz.ligazakon.net/analytics/210884_podatkov-ta-mitn-plgi-vonnogo-chasu-dlya-bznesu (дата звернення: 25.11.2023).

44. Сластьоненко О. О. Митні платежі як важливе / О. О. Сластьоненко // Міжнародний юридичний вісник: актуальні проблеми сучасності (теорія та практика). 2019. Вип. 15. С. 127-133. (дата звернення: 18.11.2023).

45. Тополенко Н.М. Актуальні проблеми адміністрування та управління митними платежами в сучасних умовах інтеграції. *Економіка та суспільство*. Вип. 19, 2018. С. 1364-1370.

46. Тучак Т. В., Шейко Н. М. Адміністрування акцизного податку у контексті його фіскальної ефективності. *Економіка та суспільство*. № 43. 2022

47. Україна отримала високу оцінку Єврокомісії щодо виконання вимог ЄС у митній сфері. Веб-сайт. URL: <https://www.vin.gov.ua/news/eukraina/52756-ukraina-otrymala-vysoku-otsinku-yevrokomisii-shchodo-vykonannia-vymoh-yes-u-mytnii-sferi> (дата звернення: 05.12.2023).

48. Фрадинський О. А. Зарубіжний досвід застосування митних інформаційних технологій. *Інноваційна економіка*. 2020. № 5-6. С. 168–175. URL: <http://188.190.43.194:7980/jspui/bitstream/123456789/10209/1/%D0%86%D0%95-5-6-20-168-175.pdf> (дата звернення: 05.12.2023).

49. Шевчук С. В. Аналіз динаміки здійснення митної справи в Україні. *Економіка та держава*. 2018. № 8. С. 65–70. URL: <http://www.economy.in.ua/?op=1&z=4130&i=13> (дата звернення: 09.11.2023).

50. Asycuda – automated system for Customs data. Веб-сайт. URL: https://unctad.org/system/files/official-document/tc2015d1rev2_S03_P05.pdf (дата звернення: 05.12.2023).

ДОДАТКИ

Додаток А

Характеристика ставок ПДВ із ввезених на митну територію товарів

Ставка ПДВ	Товари для яких передбачена ставка ПДВ
20 %	<ul style="list-style-type: none">- товарів, які імпортуються на митну територію України;- товарів, які експортуються за межі митної території України;- операцій з постачання товарів та послуг, місце постачання яких розташоване на митній території України;- операцій з постачання послуг з міжнародних перевезень пасажирів і багажу, а також вантажів залізничним, автомобільним, морським, річковим і авіаційним транспортом.
7%	<ul style="list-style-type: none">- лікарських засобів, які мають дозвіл на виробництво та використання в Україні та включені до Державного реєстру лікарських засобів;- медичних виробів, що внесені до Державного реєстру медичної техніки та виробів медичного призначення або відповідають вимогам відповідних технічних регламентів і підтверджені документом про відповідність, які мають дозвіл на введення на ринок та/або в експлуатацію та використання в Україні;
0%	<ul style="list-style-type: none">- Вивезення товарів за межі митної території України відповідно до митних режимів: експорт, реекспорт, безмитна торгівля, вільна митна зона;- Постачання товарів для заправки або забезпечення морських суден, що: використовуються для навігаційної діяльності, перевезення пасажирів або вантажів за плату, промислової, риболовецької або іншої господарської діяльності, що провадиться за межами територіальних вод України; використовуються для рятування або подання допомоги в нейтральних або територіальних водах інших країн; входять до складу Військово-Морських Сил України та відправляються за межі територіальних вод України, у тому числі на якірні стоянки; б) для заправки або забезпечення повітряних суден, що: виконують міжнародні рейси для навігаційної діяльності чи перевезення пасажирів або вантажів за плату; входять до складу Повітряних Сил України та відправляються за межі повітряного кордону України, у тому числі у місця тимчасового базування; в) для заправки (дозаправки) та забезпечення космічних кораблів, космічних ракетних носіїв або супутників Землі; г) для заправки (дозаправки) або забезпечення наземного військового транспорту чи іншого спеціального контингенту Збройних Сил України, що бере участь у миротворчих акціях за кордоном України, або в інших випадках, передбачених законодавством; г) магазинами безмитної торгівлі.- Постачання таких послуг: а) міжнародні перевезення пасажирів і багажу та вантажів залізничним, автомобільним, морським і річковим та авіаційним транспортом; б) послуги, що передбачають роботи з рухомим майном, попередньо ввезеним на митну територію України для виконання таких робіт та вивезеним за межі митної території України платником, що виконував такі роботи, або отримувачем-нерезидентом; в) послуги з обслуговування повітряних суден, що виконують міжнародні рейси.

Джерело: побудовано за даними [36, ст 29]